

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Problematika silných populačních ročníků uchazečů o střední školy z pohledu
zřizovatelů

The question of a strong generation of the high school applicants from the
perspective of the founders

Lenka Šteklová

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Svobodová, Ph.D., DBA

Studijní program: Školský management

Studijní obor: Školský management

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Problematika silných populačních ročníků uchazečů o střední školy z pohledu zřizovatelů potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Kladno, 15.4.2024

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Zuzaně Svobodové, Ph.D., DBA za spolupráci a konzultace při zpracování mé bakalářské práce a zejména pak za cenné rady, podnětné připomínky a konstruktivní kritiku, kterou mi při vedení práce poskytla.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku silných populačních ročníků na středních školách. Cílem práce je zjistit, jak se k současné situaci silných populačních ročníků staví vybraní zřizovatelé středních škol krajů s největším přetlakem žáků. Teoretická část práce nejprve uvádí do této problematiky, součástí je také historický kontext. Práce popisuje průběh přijímacího řízení a podmínky přijetí vycházející z příslušných zákonů a vyhlášek a analyzuje možnosti žáků v případě neúspěchu u přijímacích zkoušek. V souvislosti s přijatou novelou školského zákona je do bakalářské práce zahrnuto i srovnání změn v legislativě. Na konci této části jsou identifikované faktory, které vychází z teoretických poznatků. Praktická část je rozdělena do dvou částí, v první části je vytvořena tabulka s daty za poslední čtyři roky, které jsou získány z dostupných statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a ze statistik Národního pedagogického institutu. Z této tabulky jsou odvozeny kraje s největším rozdílem nově přijatých uchazečů a žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku. V praktické části se práce opírá o kvalitativní přístupy a jako metoda byl využit polostrukturovaný rozhovor se dvěma zástupci krajů, jako zřizovatelů škol. Data z rozhovorů jsou zpracována pomocí kódování. V závěru práce jsou shrnuty hlavní problémy, které zřizovatelé spojují s nedostatkem míst na středních školách a také je popsáno, jak zřizovatelé problematiku s nedostatkem míst ve svých krajích řeší.

KLÍČOVÁ SLOVA

přijímací řízení, středoškolské vzdělávání, regionální vzdělávání, zřizovatel

ABSTRACT

This thesis focuses on the issue of strong population of applicants for a secondary education. The purpose of this thesis is to determine the approach towards the current strong population issue from the perspective of the founders of high schools in the regions with the biggest overlap of students. The first part of the thesis introduces the issue followed by a historical overview. It presents the process of the high school application and the conditions for a successful admission which are deriving from the current legislation and analyzes the options available for unsuccessful applicants. Connected with the recent changes in legislation, the comparison of the regulations is included in the thesis as well. The first part concludes with the identification of the factors which are supposed to have an influence on the situation. The research part of this thesis is divided into two parts – the first part provides data from last four years extracted from the statistical publications of the Ministry of Education and the National Pedagogical Institute and presents them in the table. The table should estimate the regions with the highest variance in the numbers of applicants compared to the amount of elementary school graduates. This thesis uses the qualitative approaches. For the research, the semi-structured interview with the representatives of regions is used since the regions are the founders of high schools in the Czech Republic. The data extracted from the interviews are further processed through coding. Conclusion then summarizes the dominant issues, that the founders link to the insufficient capacities of high schools and describes how they deal with the issue.

KEYWORDS

high school application, secondary education, regional education, founders of educational institutions

Obsah

Úvod	8
1 Úvod do problematiky	10
2 Historický kontext	13
3 Současná legislativa.....	15
3.1 Střední vzdělávání.....	15
3.2 Přijímání ke vzdělávání	16
3.2.1 Obecné požadavky	16
3.2.2 Podání přihlášky.....	16
3.2.3 Vyhodnocení zkoušky	18
3.2.4 Vyhlášení výsledků	18
3.2.5 Další kola přijímacího řízení.....	18
3.2.6 Zápisový lístek	19
3.2.7 Digitální přihlašovací systém.....	19
3.3 Shrnutí změn.....	21
3.3.1 Shrnutí změn ve školském zákoně	21
3.3.2 Shrnutí změn ve vyhláškách o přijímacím řízení.....	22
4 Strategické dokumenty.....	23
5 Práva a povinnosti jednotlivých aktérů.....	25
5.1 MŠMT	25
5.2 CZVV	25
5.3 Ředitelé škol	25
5.4 Uchazeči	26
6 Demografická křivka	28
7 Spádová turistika	29
8 Identifikace faktorů.....	30
9 Metodologie.....	31

9.1	Výzkumný cíl, výzkumné otázky	31
9.2	Popis sběru dat	32
10	Analýza dat	34
10.1	Dostatek/nedostatek kapacit?	36
10.2	Příčiny problému	38
10.3	Řešení problému	40
10.3.1	Okamžitá řešení	40
10.3.2	Do budoucna	41
10.4	Spolupráce	44
10.5	Shrnutí	45
	Závěr	46
	Seznam použitých informačních zdrojů	48
	Seznam příloh	53

Úvod

Střední školy jsou velmi důležitou součástí procesu vzdělávání jednotlivce. Jedná se o část vzdělávání, během které si žáci upevňují své osobní a hodnotové ukotvení a rozvíjejí svoje schopnosti a dovednosti do takové úrovně, která jim umožní plnohodnotnou přípravu pro své budoucí povolání. Z tohoto důvodu je pro žáky velmi důležité, aby střední vzdělání absolvovali v prostředí, které jim umožní tento rozvoj v maximální možné míře, nejlépe tedy na střední škole, která je pro jejich budoucí kariéru vhodně zaměřená a nabízí adekvátní úroveň rozvoje.

V průběhu školního roku 2022/2023 proběhly českým mediálním prostorem informace o nedostatečných kapacitách některých středních škol a s tím spojený přetlak uchazečů, kterým hrozilo, že nemusí být přijati ke studiu ani na jednu ze dvou vybraných středních škol. Tato situace vyvolala velké znepokojení (až paniku) mezi rodiči a vytvořila velký tlak na státní správu, zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a zřizovatele středních škol, což jsou především kraje a soukromé subjekty.

V rozhovorech, které ředitelé, ministři či zřizovatelé poskytovali médiím nedošlo ke shodě, kdo je viníkem nastalé situace. Jelikož se v mém okolí objevovalo velké množství uchazečů o střední školy, kteří volili různé plány a taktiky, aby na střední školu byli přijati, zajímalo mě, kde je příčina. Téma dostatečných kapacit a jejich navyšování do oboru školského managementu a do praxe budoucí ředitelky školy neodmyslitelně patří. Především z toho důvodu, že ačkoliv se Česká republika nachází vysoko na žebříčku autonomie škol, musí se ředitel školy držet základních strategických a koncepčních dokumentů nejen České republiky, ale i příslušného kraje. Je tedy povinen uvádět jejich znění do praxe a přispívat k plnění cílů, které tyto dokumenty stanovují. Ředitel školy je navíc i z mnoha dalších důvodů v pravidelném kontaktu se zřizovatelem, je tedy třeba také porozumět dynamice vývoje a provázanosti škol se státní správou a samosprávou. A jelikož ředitel dokáže ovlivnit fungování a mimo jiné i kapacitu pouze na své škole, chtěla jsem toto téma pojmout celistvěji a zaměřila jsem se na zřizovatele středních škol – kraje.

Tato práce si klade za cíl zjistit a popsat, jak se k současné situaci silných populačních ročníků staví vybraní zřizovatelé středních škol krajů s nejvýraznějšími rozdíly mezi absolventy základních škol a uchazeči o studium na středních školách. Cíle bude dosaženo pomocí interview se dvěma vybranými zřizovateli. Práce se opírá především o legislativu, konkrétně o školský zákon a vyhlášky s ním spojené. Vzhledem k tomu, že se v průběhu zpracovávání této práce školský zákon měnil je součástí i přehledné shrnutí změn, které se týkají přijímacího

řízení. Na konci první části bakalářské práce jsou popsány identifikované faktory, které jsou odvozeny právě z této části. Praktická část je rozdělena do dvou úseků. První z nich je zpracování dostupných statistik, které se týkají počtu nově přijatých uchazečů do prvních ročníků středních škol a počtu žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku. Na základě těchto statistik jsou vybráni dva kraje s největším rozdílem v počtu absolventů a uchazečů. V závěru práce je sepsáno shrnutí a zároveň sepsány hlavní příčiny tohoto problému z pohledu zřizovatelů středních škol a jak vybrané kraje kapacity řeší.

1 Úvod do problematiky

Problematika silných populačních ročníků se stala významným společenským tématem na jaře 2023. Rodiče žáků devátých tříd, kteří se ve školním roce 2022/2023 hlásili na střední školy se potýkali s velkým počtem zájemců o středoškolské studium na některých školách. Nejzávažnější situace s nedostatkem kapacit byla v Praze a Středočeském kraji, naopak Jihomoravského kraje se problematika nedostatku kapacit nedotkla, jelikož se na takový scénář dlouhodobě připravoval (Beranová, 2023). Zejména na čtyřleté obory se podle Cermatu hlásilo o 42 % více uchazečů.

Situaci ohledně středních škol byla věnována velká mediální pozornost a kritika směrem k ministerstvu školství kvůli neschopnosti zajistit požadované kapacity. Kritika se zaměřila především na fakt, že podle demografických dat, zejména statistiky narozených dětí bylo jasné, že početně silné ročníky, z nichž ročník 2008, kterého se v tomto školním roce přijímací zkoušky dotýkaly, byl ten nejsilnější, se budou na střední školy hlásit – stát, zastoupený ministerstvem školství, se tedy měl na tento nárůst připravit a kapacity naplánovat. Stát, jak je zmíněno v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2019-2023 o nárůstu žáků i jeho nerovnoměrném rozložení věděl a upozorňoval na něj.

Počet nově přijatých žáků do 1. ročníků středních škol v posledních letech v návaznosti na demografický vývoj ČR stoupá – ve školním roce 2019/2020 to bylo 116 183 žáků a v roce 2022/2023 vzrostl počet na 133 416 žáků (Bumba, 2023). Na čtyřleté obory se však hlásilo téměř 90 tisíc dětí (Bastlová, 2023), což činí přibližně 2/3 uchazečů. Takto vysoký počet přihlášek a z toho vyplývající konkurence na některých školách v žácích i rodičích vyvolala stres z nepřijetí na střední školu. V kombinaci s omezeným počtem dvou možných přihlášek vedla tato situace se spekulacím v přihláškách, kdy si uchazeči vybírali druhou školu tzv. na jistotu podle volnějších kapacit, někdy i mimo svůj preferovaný obor vzdělávání.

Podle bývalého ministra Vladimíra Balaše nebyla situace, tak vážná, jelikož podaných přihlášek pro školní rok 2023/24 bylo celkem 204 000 a volné kapacity na středních školách 143 000, zároveň i několik škol zažádalo o navýšení kapacity (Bumba, 2023). S tímto názorem se shodl i radní Středočeského kraje Milan Vácha, který problém označil za regionální a související s výběrem oboru (Beranová, 2023). Podnikatel ve školství Ondřej Kania, označil situaci za důsledek chaotického manažerského řízení školství, kdy MŠMT plní pouze funkci regulátora

(Fenyková, 2023). O selhání decentralizovaného systému školství hovořil i nástupce Vladimíra Balaše¹ ve funkci ministra školství Mikuláš Bek (Bastlová 2023).

Dalším faktorem zmiňovaným v debatách je neschopnost systému reagovat na silnější poptávku po oborech všeobecného vzdělávání. Tento zájem podle Kanií kopíruje trendy ze zahraničí, kde je všeobecné vzdělávání vnímáno jako vhodnější příprava pro osvojení základních kompetencí a schopností profesního rozvoje (Skalický, 2023). Oproti tomu část politické reprezentace i zástupců škol lpí na zachování velkého počtu odborných technických škol (Fenyková 2023).

Situace s přihláškami a její mediální pozornost vedla k rozpoutání odborné debaty o možnostech, jak jejímu opakování zamezit a připravit se na vývoj v dalších letech. Ve veřejném prostoru v rámci této debaty vzešlo několik možností.

Jedno z nich, které je v úvahách je úplné zrušení nebo změna víceletých gymnázií na čtyřletá gymnázia, jejich rozdělení by pomohlo s navýšením kapacity (iDNES, 2023). Ve Strategii vzdělávací politiky 2030+ se uvádí, že vyšší procento odchodů na víceletá gymnázia způsobuje diferenciaci školství. V následujících letech bude podle Strategie snaha o snížení tohoto počtu žáků na žáky s mimořádnými studijními výsledky – cca na 5-10 % ve všech regionech. Z toho vyplývá, že se prozatím žádné významné rušení víceletých gymnázií nechystá (Strategie vzdělávací politiky 2030+).

Další z možností, kterou uvádí radní hlavního města Prahy Antonín Klecanda je změna legislativy v oblasti hygienických kritérií středních škol (vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých). Jako příklad uvedl počet toalet na počet žáků. To by umožnilo zřídit školu z budov, které nemůžou tyto kritéria splnit (Duchková, 2023). S tím nesouhlasí Českomoravská konfederace odborových svazů a další úřady/odbory. Problém vidí například u spojení toalet, jelikož žáci v tomto věku potřebují více soukromí a zároveň si myslí, že hrozí riziko šikany (Němec, 2023). Celkově se obávají dopadu na kvalitu zařízení (Novinky.cz, 2023).

Třetí možností je ke střednímu školství zajistit spádovost, tak jak funguje v případě mateřských a základních škol. Spádovost se určuje podle místa trvalého bydliště. Pokud je v obci jedna mateřská nebo základní škola je podle školského zákona spádovým obvodem celá obec. V případě více škol obec vyhláškou stanoví spádové obvody. U středních škol spádovost neexistuje. Přesto je kraj „povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího

---

¹ Vladimír Balaš na post ministra školství rezignoval 4. května 2023.

odborného vzdělávání...“ (zákon č. 561/2004 Sb.). Zákon ale nestanovuje povinnost žáků vybírat si středoškolské vzdělávání v kraji svého trvalého bydliště (zákon č. 561/2004 Sb.). Zavedení spádovosti s sebou ponese zvýšené nároky na kraje ohledně plánování kapacit škol a také riziko v podobě zvýšení počtu případů spádové turistiky (viz kap. 7).

Dalším souvisejícím opatřením, uvedeným i ve Strategii vzdělávací politiky 2030+ je i revize, resp. inovace oborové soustavy. Toto opatření by mělo v první řadě zvýšit provázanost mezi jednotlivými obory a úrovněmi vzdělávání, což by mělo např. zjednodušit proces přestupu na jinou školu či navázání na již získané vzdělání. Dále stát plánuje snížit počet oborů, přičemž ale počítá s jistou formou společného základu. V důsledku by žáci především odborných škol získali více času na výběr specifického oboru (Strategie vzdělávací politiky 2030+).

Výše uvedená řešení vyžadují velké zásahy do celkového systému fungování školství a jejich zavedení by si vyžádalo více času a zasáhlo by přes několik volebních období. Ministerstvo školství přišlo v roce 2023 s novelou školského zákona, která navýšila počet přihlášek, zvýšila úroveň digitalizace celého procesu a upravuje některé procesní náležitosti (viz kap. 3.).

2 Historický kontext

Jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících současnou podobu nejen přijímacího řízení, ale i celkové organizace vzdělávání v České republice je decentralizace školství, ke které došlo v rámci širokých celospolečenských změn po roce 1989. Před rokem 1989 bylo školství vysoce centralizované s dominantní rolí státu. Školy byly podřízeny národním výborům (mateřské a základní školy okresním národním výborům a střední školy krajským národním výborům). Vzdělávací politika, forma i obsah vzdělávání byly centrálně řízeny komunistickou vládou, která podobu vzdělávacího systému pochopitelně přizpůsobila potřebám komunistické ideologie (Šimáně, 2020). Zásadní ideou KSČ byla snaha o odstraňování třídních nerovností ve společnosti, což v kontextu školství znamenalo zejména jednotné, bezplatné a dostupné školství. Na druhou stranu ale znamenala i jistou politizaci organizace školství, zejména rušení či zestátnění soukromých škol, změna obsahu vzdělávání ale především kádrovou politiku, která znamenala podstatné znevýhodnění žáků, kteří nepocházeli z dělnických či rolnických rodin (Šimáně, 2020).

Změny v konceptu komunistického vedení školství nevycházely pouze z ideologických potřeb, nýbrž i z potřeb hospodářských. Dalšími významnými faktory byly hospodářství a průmysl. Velmi silnou inspirací pro tehdejší vládu bylo uspořádání Sovětského svazu. Vlivem silné industrializace Československa vznikaly potřeby pro odborné vzdělávání žáků směrem k jednotlivým průmyslovým odvětvím (Šimáně, 2020). V kombinaci s kádrovou politikou KSČ, která se snažila vychovat dělnickou inteligenci, tedy jakousi elitu, která bude loajální socialistickému režimu, a tedy ke studiu na gymnáziích připouštěla jen kádrově vyhovující žáky se takto utvořila základní osa rozdělování dětí na střední školy.

Přijímací řízení v období před rokem 1989 byla charakteristická zejména velkým vlivem národních výborů – okresní národní výbor sloužil jako první instance přijímacího řízení, rozhodoval tedy, zda žadatel bude mít vůbec možnost studovat², teprve s kladným stanoviskem národního výboru mohl uchazeč postoupit do druhého kola, který měla v gesci škola. Velmi významnou roli zde měli sehrávat učitelé, kteří se jako hodnotící osoby podílely na sestavování posudků jednotlivých žáků, které byly nedílnou součástí přihlášek jednotlivých uchazečů. Tyto

---

² Role národních výborů byla nejvýznamnější na počátku komunistické vlády až do počátku 60. let, poté se jejich vliv zmenšil, nicméně jejich zástupci tvořili nedílnou součást přijímacích komisí na jednotlivých školách (Šimáně, 2020).

posudky sloužily jako selektivní nástroj, výhodný pro zástupce komunistického školství, vzhledem k tomu, že ve velké míře akcentoval třídní a politická hlediska.³

Velmi významným faktorem při přijímání žáků bylo tzv. direktivní rozmisťování (později označováno jako *směrná čísla*), které vycházelo z předem naplánovaného počtu míst, které bylo možné na dané škole obsadit (Šimáně, 2020). Tyto kvóty, jako součást plánovaného hospodářství byly zpracovávány plánovacím úřadem. Velmi často tedy docházelo k přesunu žáků ke studiu do jiných měst, v závislosti na oboru, který se chystali studovat a předem naplánovaných kapacitách jednotlivých škol a průmyslových či hospodářských podniků. Přesun žáků také ovlivňovala pomalá výstavba školních budov – kapacity nestíhaly tempu růstu žáků (Šimáně, 2020).

Revoluční události v listopadu 1989 a následná změna režimu v Československu s sebou mimo jiných společenských a institucionálních změn přinesla i decentralizaci školství. Školství bylo vyňato z pravomocí okresních a krajských orgánů a podřízeny školským úřadům spadajícími pod MŠMT. Novela školského zákona v roce 1990⁴ umožnil školám rozdělit výuku a přizpůsobit ji potřebám a zájmům dětí, zároveň přesunul některé kompetence přímo na školy. Došlo k výrazné liberalizaci a umožnění vzdělávání v různých formách (Montessori třídy, Waldorfské školy apod.) umožňující rodičům širší výběr forem vzdělávání. Školský zákon přijatý v roce 2004 (zákon č. 561/2004 Sb. v původním znění) stanovil pravidla financování škol podle skutečného počtu dětí (§160) na rozdíl od předešlého zákona, který peníze rozděloval školským úřadům. Školy tedy usilovaly o nejvyšší možný počet žáků a podle toho také přizpůsobovaly nabídku. V rámci školství se tedy plně rozvinul tržní systém, který se stát následně snažil některými opatřeními limitovat.

---

³ Výjimkou nebyly tlaky na učitele ohledně posudků ze strany rodičů, zejména rodičů zastávající vysoké posty v Komunistické straně Československa (Šimáně, 2020).

⁴ Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon)

3 Současná legislativa

Střední vzdělávání a přijímací řízení upravuje Školský zákon – zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Školský zákon prošel na konci roku 2023 změnou, kdy byla prostřednictvím zákona č. 421/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, přijatá jeho úprava, která se dotýká právě relevantních paragrafů v oblasti přijímacího řízení. Pro větší přehlednost jsou tedy citované paragrafy označovány jako sŠZ (staré znění Školského zákona a nŠZ (nové znění).

Vyhláška č. 353/2016 upravovala náležitosti přijímacího řízení, např. náležitosti přihlášek ke střednímu vzdělávání, rozsah zkoušky, předávání dat, zveřejňování údajů, odvolací řízení a institut tzv. zápisového lístku. Tato vyhláška byla v platnosti do 31. 12. 2023 a byla zrušena zákonem č. 421/2023 Sb. Nově její roli plní vyhláška č. 422/2023 Sb., platná od 29. 12. 2023. Tento zákon zařadil problematiku řešenou touto vyhláškou přímo do školského zákona a upravil některé náležitosti, které budou představeny dále v textu. Vzhledem k povaze práce, která se věnuje situaci ovlivněnou předcházející legislativou, však bude tato práce reflektovat i tyto právní předpisy, vzhledem k tomu, že fungování systému podle této legislativy ovlivnilo celkovou situaci s přihláškami.

Nařízení vlády č. 211/2010 Sb. taxativně vyjmenovává obory, ve kterých je možné získat střední vzdělání. Určuje také návaznosti na učební a studijní obory podle jiných předpisů a počty žáků ve skupině odborného výcviku.

3.1 Střední vzdělávání

Cílem středního vzdělávání je rozvíjet vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty, který žák získal základním vzděláváním. Formuje předpoklady pro osobní život, pro pokračování v dalším vzdělávání a připravuje na výkon zaměstnání.

Střední vzdělávání se rozděluje do tří stupňů:

- a) Střední vzdělání – úspěšné ukončení ročního nebo dvouletého vzdělávacího programu

b) Střední vzdělání s výučním listem – úspěšné ukončení vzdělávání ve dvouletém nebo tříletém programu s možností nástavbového dvouletého studia pro získání maturitní zkoušky.

c) Střední vzdělání s maturitní zkouškou – úspěšné ukončení čtyřletého vzdělávacího programu nebo šestiletého/osmiletého gymnázia maturitní zkouškou (š.z.).

3.2 Přijímání ke vzdělávání

3.2.1 Obecné požadavky

Pro přijetí na střední školu, o kterém rozhoduje ředitel školy, je nutné splnění povinné školní docházky nebo ukončení základního vzdělání před splněním povinné školní docházky a podmínek „*pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti*“ (nŠZ, §59). V případě mimořádně nadaných žáků, kteří mohou v souladu s §17, odst. 3 ŠZ „přeskočit“ ročník, není možné z povahy věci prokázat splnění povinné devítileté školní docházky, proto se na ně uplatní ustanovení o ukončení základního vzdělávání, přičemž školní docházku splní až během studia na střední škole (Vokáč, 2016).

3.2.2 Podání přihlášky

Pro přihlášení se ke střednímu vzdělávání se podává přihláška na konkrétní školy/obory dle vlastních preferencí žáků. K přihlášce bylo nutné dodat vysvědčení z plnění povinné školní docházky za poslední dva ročníky, aktuálně je potřeba dodat pouze doklad o splnění povinné školní docházky (ředitel může, ale nemusí vyžadovat vysvědčení jako speciální kritérium pro přijetí), zdravotní způsobilost ke vzdělávání od těch žáků, kteří se uchází o obor, který tuto způsobilost podle nařízení vlády č. 211/2010 Sb. vyžaduje. Pokud má žák speciální vzdělávací potřeby, dodává se ještě k přihlášce doporučení ze školského poradenského zařízení a v případě cizinců osvědčení o uznání rovnocennosti zahraničního vysvědčení.

Každý žák do roku 2023 měl možnost podat přihlášku nejvýše na dvě školy/obory. V případě, že této možnosti využil, bylo nutné na obou přihláškách uvést i údaje o druhé přihlášce (sŠZ, §60a). Přihlášky se podávaly přímo na dané střední škole, resp. jejímu řediteli prostřednictvím jednotného papírového formuláře.

Od školního roku 2024/2025 má podle novely školského zákona uchazeč možnost podat přihlášku maximálně na 3 obory bez talentové zkoušky a na 2 obory s talentovou zkouškou. S touto možností novela zákona také zavádí povinnost uvést pořadí jednotlivých oborů, na které se daný uchazeč hlásí. Toto pořadí vyjadřuje přednostní volbu vzdělávání (nŠZ, §60b) –

uchazeč se tedy v případě přijetí na více oborů přijímá do oboru, který měl v pořadí výše. Přihlášku ke vzdělávání také není nutné nově odevzdávat prostřednictvím tiskopisu, ale také prostřednictvím informačního systému o přijímacím řízení či výpisem z tohoto systému.⁵

Pokud si žáci vybírají obor středního vzdělávání s maturitní zkouškou, musí splnit jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka a literatury a z matematiky. Ředitelé těchto škol mají také možnost zvolit si navíc školní přijímací zkoušku. Termín jednotné přijímací zkoušky stanovuje ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, termín školní přijímací zkoušky stanovuje ředitel školy, nesmí se však krýt s termínem jednotné přijímací zkoušky (nŠZ).

Přijímací zkouška ověřuje předpoklady žáků ke studiu středního vzdělání – přijímací zkouška a její obsah vychází z rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Jednotná přijímací zkouška se skládá z písemných testů z českého jazyka a literatury a matematiky. Každý žák má na její absolvování dva pokusy. V odst. 4 tohoto paragrafu stojí, že *„přípravu zadání testů jednotné zkoušky, distribuci a zpracování a hodnocení výsledků testů zajišťuje ministerstvo nebo jím zřízená a pověřená právnická osoba“* (nŠZ). Je to nenápadný rozdíl od původního znění školského zákona, který zajištěním jednotné přijímací zkoušky pověřoval explicitně CZVV. Z praktického hlediska se zajištění jednotné přijímací zkoušky nemění, vzhledem ke skutečnosti, že CZVV je příspěvkovou organizací MŠMT, současné znění zákona ale dává ministerstvu školství více možností ovlivnit její konečnou podobu. Role ministerstva, resp. CZVV jako jím zřízené organizace v problematice jednotné přijímací zkoušky je v první řadě garantovat její jednotnost. V minulosti se totiž podoba jednotné přijímací zkoušky diskutovala i v jiných pojetích – např. se zvažovala možnost nastavení standardu obsahových požadavků ke zkoušce, tedy, že si jednotlivé školy stanoví rámcovou podobu zkoušky a její přípravu provedou buď samy nebo prostřednictvím externího nákupu od různých dodavatelů (Vokáč, 2016).

Ředitel školy má možnost vyhlásit také školní přijímací zkoušku jako součást přijímacího řízení. Tato zkouška musí být opět v rozsahu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Její podoba je čistě v kompetenci ředitele školy za dodržení zákonných podmínek, tedy dodržení rozsahu.

---

⁵ Rozdíl mezi těmito způsoby spočívá v povinnosti prokázání totožnosti uchazeče, či jeho zástupce. Do IS o přijímacím řízení se přihlašuje prostřednictvím standardizovaných prostředků elektronické identifikace. (eObčanka, NIA, mobilní klíč eGovernmentu, bank ID). Výpis je nutné po jeho vygenerování doručit řediteli školy.

3.2.3 Vyhodnocení zkoušky

Ředitel se při přijímání uchazečů řídí primárně podle splnění obecných požadavků (povinné školní docházka, dále podle výsledků přijímacích zkoušek – jednotné a školní či talentové, pokud rozhodne o jejich konání. Má také právo rozhodnout o stanovení požadované hranice úspěšnosti u jednotlivých zkoušek, přičemž uchazečům se započítává ten lepší z obou pokusů. Dle nové úpravy od školního roku 2024/2025 si může zvolit, zda bude při hodnocení výsledků přihlížet i k vysvědčením z předchozího vzdělávání, případně dalších skutečností, které osvědčují vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy uchazeče (nŠZ).

3.2.4 Vyhlášení výsledků

Ředitel školy má povinnost zadat výsledné pořadí uchazečů na základě hodnocení do informačního systému o přijímacím řízení. Pokud kritéria pro přijetí splní více žáků, než je kapacita školy, rozhoduje o přijetí jejich pořadí. Výsledky včetně hodnocení uchazečů se zveřejní ve škole na veřejně přístupném místě a způsobem umožňujícím dálkový přístup v informačním systému o přijímacím řízení (nŠZ).

Uchazeč své výsledky najde na základě přiřazeného registračního čísla. Neúspěšným žákům se od školního roku 2024/2025 nezasílá rozhodnutí o nepřijetí. Dnem zveřejnění v informačním systému o přijímacím řízení se výsledky považují za vyhlášené (nŠZ).

3.2.5 Další kola přijímacího řízení

V případě nenaplnění stavu žáků má ředitel školy volbu vyhlásit další kola přijímacího řízení. V tomto případě nemá povinnost stanovit dva termíny školní přijímací zkoušky. O počtu volných míst měl do nové úpravy školského zákona povinnost informovat krajský úřad, který zveřejňuje přehled volných míst. V novele se však tato možnost neobjevuje. V těchto dalších kolech se již nekoná jednotná přijímací zkouška, podoba zkoušky je tedy čistě v kompetenci ředitele školy. Ten však může výsledky jednotné přijímací zkoušky zohlednit v hodnocení, bude-li chtít (nŠZ).

Další kola přijímacího řízení jsou primárně určena pro ty uchazeče, kteří se na žádný z vybraných oborů nedostali nebo se případně vzdali práva na přijetí (viz kapitola zápisový lístek). Do druhého kola přijímacího řízení ve školách, na kterých se koná jednotná zkouška, se však nemohou přihlásit žáci, kteří v prvním kole jednotnou přijímací zkoušku neabsolvovali. Až od třetího kola dále je ředitel povinen stanovit náhradní způsob hodnocení žáků, kteří jednotnou přijímací zkoušku neabsolvovali. Také již nemá povinnost v hodnocení výsledky jednotné přijímací zkoušky zohlednit, na rozdíl od kola druhého (nŠZ).

3.2.6 Zápisový lístek

Zápisový lístek fungoval do školního roku 2023/2024 jako doklad úmyslu uchazeče nastoupit na dané střední škole ke vzdělávání. Měl podobu úředního dokumentu s vodoznakem a evidenčním číslem, podle jednotného vzoru MŠMT. Zápisový lístek uchazeči vydala základní škola, na které studoval a uchazeč měl povinnost jej do 10 dní od zveřejnění seznamu přijatých uchazečů doručit na střední školu na které měl zájem studovat. V případě, že se uchazeč dostal na oba obory vzdělávání, mohl jej doručit na preferovanou střední školu a tím pro něj proces přijímacího řízení skončil. V případě, že se na preferovanou školu nedostal a podal odvolání proti rozhodnutí o nepřijetí, měl za povinnost podat zápisový lístek na druhou školu bez ohledu na výsledek odvolání, vzhledem ke skutečnosti, že neodevzdání zápisového lístku bylo bráno jako vzdání se práva na přijetí ke studiu na dané škole. V případě úspěšného odvolání uchazeč musel svůj zápisový lístek v původní škole vyzvednout, potvrdit zrušení zápisu a doručit jej na druhou školu, přičemž opět platila desetidenní lhůta od doručení rozhodnutí o odvolání (sŠZ).

Tento systém byl od roku 2024 nahrazen elektronickým systémem o přijímacím řízení a zákonem danou povinností prioritizovat obory v přihlášce. Elektronizací systému by se měl zefektivnit systém evidence nově nastoupivších žáků. Školy by měly mít dříve jasnou představu o počtu žáků a případných volných míst, vzhledem k tomu, že nebude docházet ke zpětvzetí zápisu a pohybu žáků nad a pod hranici přijetí (stále však žákům zůstala možnost vzdát se práva na přijetí, s takto uvolněným místem již ale školy v rámci prvního kola přijímacího řízení nemohou dále operovat). Dále školám i odpadne část administrativní zátěže v podobě povinnosti evidence a vydávání zápisových lístků, případně vystavování duplikátů. Žáci budou zbaveni povinnosti obcházet školy s lístky a dokládat rozhodnutí o přijetí / nepřijetí.

3.2.7 Digitální přihlašovací systém

DiPSy je nový digitální přihlašovací systém, který je součástí změn od roku 2024. Systém slouží pro elektronické podávání přihlášek na střední školy. Jak už bylo zmíněno v předchozích kapitolách, je to jedna ze tří možností, jak přihlášky na střední školu podat. V případě, že chce uchazeč, či jeho rodič využít maximálně tento systém musí se přihlásit přes identitu občana, nebo využít jinou národní identifikační autoritu. V případě, že se přes toto ověření identity nepřihlásí může uchazeč pouze přihlášku vyplnit a vytisknutou poslat do příslušné školy. Systém je propojen s registrem obyvatel, a tak by měl ještě více usnadnit vyplňování, jelikož základní údaje již budou vyplněny – ovšem pouze v případě přihlášení přes identitu. Původně se měl systém spouštět od 1.2.2024 a měl umožňovat zápis až do 20.2.2024, nastaly ale problémy, a tak se spuštění muselo o den posunout. Cermat jako důvod uvedl problém s

nahráváním příloh na který přišel den před spuštěním (Cermat, 2024). Po spuštění se ale přišlo na další nedostatky, například ředitelé uvedli, že byl problém se zobrazováním přihlášek – od jednoho uchazeče se ředitelům ukázala přihláška vícekrát. Některé údaje se statistikami přijatých v minulých letech byli matoucí a mohly odradit uchazeče. Uchazeči se mohli podívat kolik žáků se přibližně hlásí na daný obor a kolik žáků je přijímáno, matoucí bylo, že se počet přihlášek na školu nerozdělil do oborů, ale sečetl dohromady (Svorník, 2024). V období přihlašování byla zřízena telefonní linka, na kterou se mohli rodiče i uchazeči v případě dotazů či problémů obracet. Ukončení procesu přihlašování bylo posunuto také o den, tj. do 21.2.2024. Cermat uvádí, že celkový počet uchazečů, kteří se hlásí na střední školy, je 150 tisíc z toho 135 tisíc uchazečů se přihlásilo přes DiPSy. Do konce února musí ředitelé škol zadat do systému přihlášky v listinné podobě a zároveň provést kontrolu elektronických přihlášek. Následně se pak každému uchazeči v systému přidělí registrační číslo (Cermat, 2024).

3.3 Shrnutí změn

3.3.1 Shrnutí změn ve školském zákoně

Tabulka č.1

Oblast	Staré znění	Nové znění
Kola přijímacího řízení		Každé kolo přijímacího řízení má svůj paragraf a jsou specifikované náležitosti
Počet přihlášek	Nejvýše dvě přihlášky	Nejvýše tři obory středního vzdělávání bez talentové zkoušky a dva obory středního vzdělávání s talentovou zkouškou
Způsob podání přihlášky	Tiskopis podaný osobně řediteli školy	a) V informačním systému b) Výpisem z informačního systému c) Tiskopisem
Obory		Prioritizace podle pořadí zapsaném v přihlášce
Testy	Vše zajišťuje Centrum	Zajišťuje ministerstvo nebo ministerstvem pověřená právnická osoba (ve vyhlášce je dále uvedeno Centrum)
Výsledky přijímacího řízení	Vyvěšuje anonymně výsledky prvního a poslední uchazeče Seznam přijatých/ nepřijatých zveřejňuje jen v případě nekonání jednotné zkoušky a školní přijímací zkoušky	Ředitel výsledky vypíše do informačního systému Seznam přijatých /nepřijatých se zveřejňuje vždy a pod registračním číslem

	Ředitel posílá rozhodnutí o nepřijetí	Rozhodnutí o nepřijetí se nezasílá
Oznámení o nastoupení do vzdělávání	Uchazeč odevzdá zápisový lístek	Díky prioritizaci oborů v přihlášce Uchazeč se může vzdát práva na přijetí

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.2 Shrnutí změn ve vyhláškách o přijímacím řízení

Tabulka č.2

Oblast	Původní vyhláška	Nová vyhláška
Náležitosti přihlášky	Povinnost dodat vysvědčení za poslední dva roky základního vzdělávání	Povinnost dodat doklad o splnění povinné školní docházky Vysvědčení může ale nemusí ředitel zařadit do vlastních kritérií pro přijetí
Školní přijímací zkoušky	Termíny jsou v kompetenci ředitele školy – nesmí ale překrývat termíny jednotné zkoušky	Povinnost stanovit alespoň dva termíny, tak aby jeden z nich nebyl v termínu jednotné zkoušky
Forma, obsah a rozsah jednotné přijímací zkoušky	Český jazyk a literatura a Matematika a její aplikace vycházející z RVP dle stupně přijímání	Beze změny

Zdroj: vlastní zpracování

4 Strategické dokumenty

Zásadními strategickými dokumenty pro organizaci systému vzdělávání jsou Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023 a 2023-2027. Tyto dokumenty mají za cíl vymezit zásadní strategické cíle směřování systému vzdělávání a jeho vývoje. V oblasti středního vzdělání si klade za cíl především omezit vnější diferenciaci školství, což znamená především obnovení postavení víceletých gymnázií jako škol pro žáky s mimořádnými studijními předpoklady. Dále inovaci oborové soustavy tak, jak byla nastíněna v kapitole 2, která by měla také škole poskytnout možnost vytvářet různé vzdělávací plány a usnadnit kombinaci jednotlivých druhů vzdělávání.

Dlouhodobý záměr (DZ) pro roky 2019-2023 pak kladl důraz především na zdokonalení systému přijímacího řízení, ovšem spíše z perspektivy jednotných přijímacích zkoušek a jejich administrativní a finanční náročnosti. Dosavadní systém řízení přijímacích zkoušek hodnotil dokument jako „komfortní, avšak za cenu vysoké administrativní, časové i finanční náročnosti“ a zmiňuje dostatečnou kapacitu škol „u převážné části oborů vzdělávání“. Jako jeden z prioritních cílů dokument zmiňuje i inovaci soustavy oborů a s tím související revize rámcových vzdělávacích programů⁶. V doporučení pro kraje zmiňuje rozšiřovat kapacitu předškolních a základních škol a sledování strategických cílů DZ – ten však na možnost nedostatečné kapacity některých oborů středních škol neupozorňuje, naopak nabídku považuje za širokou a kapacity neobsazené (DZ 2019). Obory čtyřletých gymnázií měly být do rejstříků školy zapisovány v návaznosti na demografický vývoj, naplněnost a dostupnost stávajících kapacit.

Dlouhodobý záměr pro roky 2023-2027, schválený v prosinci 2023 se zajištění potřebných kapacit středních škol věnuje podrobněji. Zmiňuje aktuálnost a celospolečenský dopad problému a upozorňuje, že počet přijímaných žáků ke střednímu vzdělávání bude nadále vysoký. MŠMT se v dokumentu zavazuje vytvořit elektronický systém přijímacího řízení, vytvořit informační systém umožňující vyhodnocení vzdělávací dráhy žáků, lépe sdílet prognostické statistické údaje, akcentovat rozvoj gymnázií a lyceí a inovovat oborovou soustavu středních škol. Krajům, resp. krajským úřadům doporučuje vytvářet nové kapacity středních škol, zejména gymnázií a lyceí, restrukturalizovat otevírané obory a preferovat obory umožňující navazující studium. Z hlediska plánování doporučuje přihlížet k předpokládanému

---

⁶ Revizi oborové struktury řeší novela nařízení vlády č. 211/2010 Sb. o soustavě oborů vzdělávání. V období, které pokrývá DZ 2019-2023 k ní došlo nařízením vlády č. 354/2020 Sb.

vývoji demografické křivky, uplatnitelnosti na trhu práce, celkovému rozvoji kraje a také posílit komunikaci mezi kraji, zejména kvůli oblastem na hranicích jednotlivých krajů.

Oproti předcházejícímu DZ ministerstvo zařadilo do dokumentu analytickou část, která zahrnuje samostatně zpracované analýzy provedené nebo zadané ministerstvem. Tyto analýzy pracují s demografickými proměnnými, které mohou ovlivnit fungování školského systému, především předpokládané počty dětí v předškolním a školním věku, předpokládané počty uchazečů o středoškolské, příp. navazující vzdělávání a také počty cizinců. Obsahuje také datové soubory a statistiky využitelné pro zástupce krajů při plánování kapacit a svých dlouhodobých záměrů (DZ 2023).

5 Práva a povinnosti jednotlivých aktérů

5.1 MŠMT

Role ministerstva školství v přijímacím řízení spočívá především v prosazení potřebné legislativy k jejímu zajištění – zejména příslušná ustanovení ve školském zákoně a také příslušné prováděcí vyhlášky. Vytváří a poskytuje metodické a informační materiály, tiskopisy, formuláře a doporučení. MŠMT je také zodpovědné za řízení CERMAT (CZVV) a jeho správné fungování v rámci přijímacích zkoušek. Ministerstvo také stanovuje termíny konání jednotné přijímací zkoušky. Je správcem informačního systému o přijímacím řízení (nŠZ).

5.2 CZVV

CZVV zodpovídá za průběh jednotné přijímací zkoušky. Poskytuje informace v informačním systému o přijímacím řízení – ředitelům zpřístupňuje přihlášky podané elektronicky či výpisem, uchazečům jejich registrační čísla. Na základě údajů z přihlášek uchazečů zpracovává zkušební dokumentaci, kterou následně dodá ředitelům škol. CZVV také zodpovídá za podobu, průběh a vyhodnocení testů v rámci jednotné zkoušky, stanovuje specifikace požadavků a povolené pomůcky k testu. Určuje postupy v případě narušení zkoušky. Po vyhodnocení zpřístupňuje školám výsledky jednotné zkoušky a uchazečům výsledky testů a vyplněné záznamové archy.

5.3 Ředitelé škol

Ředitel školy reprezentuje a zastupuje školu svými činnostmi navenek i směrem k zřizovateli (Kuchař, 2014). Rozhoduje i mimo jiné o přijetí ke vzdělávání na střední škole. V rámci přijímacího řízení stanovuje a zpřístupňuje kritéria pro přijetí, počet přijímaných žáků, způsob hodnocení, informace o formě a obsahu zkoušky (vyhlašuje-li jinou než jednotnou přijímací zkoušku) a případné další podmínky. Zodpovídá za vložení údajů z přihlášky podané na tiskopisu do informačního systému o přijímacím řízení. Má právo určit jako součást přijímacího řízení školní či talentovou zkoušku, přičemž má povinnost poskytnout alespoň dva řádné a jeden náhradní termín pro konání (alespoň jeden termín se nesmí krýt s termíny jednotné přijímací zkoušky). Přebírá zkušební dokumentaci jednotné přijímací zkoušky a určuje učitele zajišťujícího její průběh, přičemž je povinen případné problémy ohlásit CZVV. Po skončení zkoušky předává záznamové archy v elektronické podobě CZVV a po zpřístupnění výsledků zkoušky stanovuje pořadí uchazečů a zadává jej od informačního systému o přijímacím řízení. V případě, že se některý z uchazečů vzdá práva na přijetí, má povinnost tuto informaci vložit do informačního systému o přijímacím řízení. Nesmí však takto uvolněné místo obsadit

neúspěšným uchazečem z prvního kola, smí jej obsadit až v dalším kole přijímacího řízení (nŠZ).

V případě nenaplnění předpokládaného počtu žáků do prvních ročníků má ředitel možnost vyhlásit další kola přijímacího řízení. Postup pro vyhlášení dalších kol je obdobný jako při prvním kole, nemusí ale stanovit dva termíny. Při hodnocení žáků a jejich výsledků má možnost zohlednit jednotnou přijímací zkoušku, v případě, že se do třetího a dalšího kola přijímacího řízení přihlásí uchazeči, kteří jednotnou přijímací zkoušku nekonali, musí ředitel stanovit náhradní postup hodnocení uchazečů (nŠZ).

Ředitel měl povinnost oznámit vyhlášení dalších kol přijímacího řízení krajskému úřadu s počtem volných míst na jednotlivý obor vzdělávání. Krajský úřad tyto údaje zveřejňoval a aktualizoval na svých webových stránkách (sŠZ).

5.4 Uchazeči

Před zkouškou

Uchazeči zodpovídají za splnění podmínek k přijetí a za řádné vyplnění přihlášky ke studiu. Pokud je žák zletilý podává přihlášku sám, v případě nezletilosti podává přihlášku za žáka zákonný zástupce. Do školního roku 2023/2024 uchazeči podávali dvě přihlášky na tiskopisu, kterou museli odevzdat řediteli školy. Od školního roku 2024/2025 má možnost podat přihlášek více, a i elektronickou formou (nŠZ). Jako jedna z možností přípravy na přijímací zkoušky mají uchazeči možnost přihlásit se na přípravné kurzy. Tyto kurzy mohou pořádat jak samotné školy, to především pro školní přijímací zkoušky, ale i soukromé firmy, které se zaměřují na jednotnou přijímací zkoušku. Tyto kurzy nabízejí kompletní přípravu na přijímací zkoušku, probíhají o víkendech. Podle odhadů si tuto přípravu platí téměř polovina uchazečů (Jonášová, Friedmannová, 2023).

Po zkoušce

Pokud byl uchazeč přijat ke vzdělávání před školním rokem 2024/2025, měl za povinnost dodat dané škole zápisový lístek, který sloužil jako potvrzení toho, že se uchazeč stane žákem dané školy. Tento zápisový lístek dostal uchazeč ve své základní škole a musel ho odevzdat řediteli školy do 10 pracovních dní od doby, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí o přijetí (sŠZ). Od 1. 1. 2024 je zápisový lístek zrušen a rozhoduje se podle pořadí, který uvedl na svých přihláškách.

Uchazeč může být nepřijat pro pořadí – ředitel školy stanovil počet uchazečů, kteří budou do prvního ročníku přijati do konkrétních oborů anebo nepřijat pro nesplnění kritérií (Puškinová, 2010).

Pokud uchazeč nebyl přijat má možnost odvolat se proti rozhodnutí ředitele. Odvolání musí uchazeč dle školského zákona podat do 3 dnů ode den doručení rozhodnutí o nepřijetí.

Další možností v případě, že by odvolání bylo zamítnuto je vyčkat, zda jiná škola vyhlásí další kola přijímacího řízení. Zda škola vyhlásila další kola se dozví uchazeč z webových stránek Krajských úřadů, které tyto údaje pravidelně aktualizují. Uchazeč si na danou školu musí opět podat přihlášku (Přijímačky nanečisto, 2023).

Pokud uchazeč nebude přijat na školu, kterou si zvolil a v dalších kolech přijímacího řízení se dostane na školu ve které byla volná místa a není to v jeho zvoleném oboru může se další rok pokusit o přijetí na školu znovu. V případě, že žák nebude přijat ani v dalších kolech má možnost přihlásit se na Úřad práce, který mu pomůže si případně najít zaměstnání.

6 Demografická křivka

Za plánování školských kapacit jsou zodpovědné kraje, které jsou zřizovateli středních škol. Mají možnost plánovat oborové složení, sledovat demografické trendy svého regionu a spolupracovat s ostatními kraji v určitých částech regionu, kde by mohlo dojít k přelévání žáků.

K přiměřenému a efektivnímu budování školských kapacit doporučuje ministerstvo krajům sledovat demografické statistiky, tedy statistiky predikující mj. počet žáků, kteří by se v daném roce měli hlásit na střední školy v regionu. Tyto statistiky vycházejí z dlouhodobých dat porodnosti, ale i migrace. V demografickém vývoji je běžné, že se střídají tzv. silnější ročníky s těmi početně slabšími. V posledních 20 letech došlo k největšímu nárůstu mezi lety 2007–2010, naopak další roky až do roku 2015 jsou slabší a s výjimkou roku 2017 se drží na podobné úrovni (ČSÚ, 2023). V posledních letech se počet nově narozených dětí stále propadá, vzhledem ke skutečnosti, že do plodného věku se dostávají zástupci početně slabších ročníků 90. let (Dobiašovský, 2023). Do těchto počtů kromě natality také promlouvá i migrace, nejen směrem do České republiky, ale i do zahraničí, i vnitřní migrace mezi jednotlivými regiony. V současné době tuto skladbu dětí nejvýrazněji ovlivňuje migrace z válkou postižené Ukrajiny. Vnitřní migrace je pozorovatelná např. v nárůstu počtu obyvatel a rozvoje tzv. satelitních oblastí okolo velkých měst, nejvíce Prahy.

V případě, že stát, resp. kraje přistoupí k plošnému navýšení kapacit středních škol bez promyšlené koncepce či na základě nevhodné interpretace statistických dat nebo k navýšení kapacit bude docházet kontinuálně velmi pozvolným tempem, může stát za několik let narazit na opačný problém – tedy že některé kapacity škol nebudou moci být plně využity kvůli nedostatku uchazečů (Dobiašovský, 2023). To by mohlo negativně ovlivnit financování škol, které jsou v důsledku současného nastavení systému na vysokém zájmu žáků závislé.

7 Spádová turistika

Jako spádová turistika se označuje fenomén obcházení platných předpisů ze strany rodičů za účelem zapsání dítěte na vybranou školu. Spádovost školy je dána §36 Školského zákona. Ten říká, že žák plní povinnou školní docházku v obci, resp. oblasti, v níž má místo trvalého pobytu. Rodiče mohou dítě přihlásit na jinou školu než spádovou, avšak ředitel je při přijímání povinen přednostně přijmout žáky, pro něž je jeho škola spádovou. Rodiče však často přistupují k účelovým změnám trvalého pobytu dětí tak, aby spadaly do obvodu požadované školy (Mačí, 2023b). Institut trvalého pobytu nemá žádnou formální vazbu na bydliště, které se velmi často liší.⁷ Poskytnutí bydliště pro účely trvalého pobytu může být i nabízeno za účelem výdělků (Folprechtová, 2016) a školy, resp. jejich ředitelé nemají z právního hlediska možnost spádovou turistiku odhalit, případně penalizovat (odmítnutím zápisu), aniž by se vystavovali riziku vleklých řízení či nutnosti zápisu opakovat (Mačí, 2023b).

Príslušný paragraf Školského zákona se nicméně vztahuje pouze pro plnění povinné školní docházky, v případě středních škol tato povinnost pro rodiče a ředitele škol neplatí. Plánování kapacit však může ovlivňovat v zásadě oběma směry. Zaprvé, absence spádovosti znemožňuje orgánům / institucím zodpovědným za plánování plně odhadnout počet žáků, kteří se v daném regionu budou ucházet o přijetí na střední školu, jelikož pro rodiny uchazečů neexistují žádná vnější omezení (existují pouze vnitřní – náklady na dojíždění, ubytování apod.). Zadruhé, regiony silně zasažené spádovou turistikou na úrovni základních škol mohou požadavky silně nadhodnotit, ty pak mohou zůstat nevyužity, dojde-li k pohybu směrem ven.

V případě zkoumání fenoménu spádové turistiky je potřeba zaměřit se na příčiny jejího vzniku, případně její rostoucí oblíbenosti. Přijmeme-li tezi o tržní logice fungování školského systému, a současné situace je tedy důsledkem jisté nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou, je otázkou, zda je příčinou převis poptávky, kdy rodiče v důsledku neomezené volby poptávají primárně určitý typ škol (Folprechtová, 2016), či nedostatečná nabídka, kdy školský trh není schopen nabídnout dostatek školských zařízení, především v satelitních oblastech (Mačí, 2023b).

---

⁷ Nutno dodat, že machinace s trvalým pobytem se nemusí nutně vztahovat pouze na účely zápisu dětí do škol, ale i např. kvůli parkovacím kartám, dotacím, poplatkům za svoz odpadu apod. (Folprechtová, 2016).

8 Identifikace faktorů

Během utváření teoretického rámce pro zpracování tohoto tématu se v rámci popisu veřejné debaty ohledně problematiky volných míst na středních školách v kombinaci s analýzou legislativních a strategických dokumentů objevilo několik oblastí, které by měly být v souvislosti s tématem blíže prozkoumány za účelem posouzení míry jejich vlivu na způsobení či naopak řešení problému. Mezi tyto oblasti patří především:

1. Neschopnost krajů lépe plánovat kapacity škol
2. Neschopnost efektivní kontroly ze strany MŠMT
3. Nevhodně nastavená skladba oborů středního vzdělávání
4. Neefektivní a administrativně zatěžující systém přijímacího řízení
5. Nevhodně nastavený systém financování škol
6. Spádová turistika
7. Nárůst migrace

9 Metodologie

9.1 Výzkumný cíl, výzkumné otázky

Praktická část bakalářské práce vychází ze shrnutí základních problémů představených v předešlých kapitolách, které se dotýkají nedostatečných kapacit na středních školách. Cílem práce je zjistit a popsat, jak se k současné situaci silných populačních ročníků staví vybraní zřizovatelé středních škol krajů s největším přetlakem žáků a zároveň si tato práce klade za cíl odpovědět na výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č.1

Jaké hlavní problémy zřizovatelé popisují v souvislosti s nedostatkem míst na středních školách?

Výzkumná otázka č.2

Jak zřizovatelé řeší problematiku s nedostatkem míst?

Vedle výše uvedených výzkumných otázek se také práce bude dotýkat i toho, jakým způsobem probíhá spolupráce zřizovatelů s ostatními aktéry, kteří mohou ovlivňovat situaci s kapacitami středních škol a také reflexe změn v legislativě od roku 2024 a spuštění nového informačního systému.

V první části bude využito dostupných statistik od roku 2019 týkající se počtu uchazečů na střední školy a počtu volných míst na středních školách, ze kterých bude následně vytvořena tabulka, která by měla přiblížit, kterých krajů v České republice se nedostatek kapacit na středních školách dotýká nejvíce, resp. které kraje vykazují největší rozdíly mezi absolventy základních škol a počtem uchazečů o místa na středních školách. Tabulka bude obsahovat data z období mezi školním rokem 2019/2020 a 2022/2023 kvůli vyšší šanci zachytit případné vývojové trendy v těchto počtech. Na základě zjištění vyplývajících z tabulky budou osloveni zřizovatelé středních škol v krajích s významnými rozdíly mezi počty absolventů základních škol a uchazečů o středoškolské vzdělávání.

Druhá část, která vychází ze zjištění v rámci první části práce, se bude opírat o kvalitativní přístupy. Kvalitativní výzkum se oproti kvantitativnímu nezabývá statistikami, počty či množstvím. Je zaměřený na příběhy osob, situace, vztahy, fungování institucí. Pro tento typ výzkumu jsou nejtýpějšími nástroji pozorování a rozhovor (Strauss, 1999). Správný termín pro rozhovor jako výzkumnou metodu je interview, jelikož je důležité ho odlišovat od sdělování poznatků při běžném setkávání (Miovský, 2006). Interview je specifický v předem stanoveném

cíli a vedením určitou osobou. Interview se rozděluje na nestrukturovaný, polostrukturovaný a strukturovaný. Nestrukturované interview je takové interview, které nemá předem stanovené schéma, strukturované je přesný opak, kdy je nutné mít předem sepsaný plán otázek/okruhů u kterého nelze pořadí měnit ani upravovat, strukturované interview se proto velmi podobá dotazníku (Miovský, 2006). Pro naplnění cíle byl jako nástroj zvolen polostrukturované interview. Polostrukturované interview je typické tvorbou schématu, které upřesňuje oblasti otázek, které budeme při interview aplikovat. Zároveň při volbě polostrukturovaného interview je možné dle potřeby a na základě směru, kterým se hovor bude ubírat pořadí těchto oblastí měnit a aktualizovat. Je důležité při tomto typu interview se ujišťovat o správnosti pochopení odpovědi – ověřit si správnost interpretace. Výhodou tohoto typu je pokládání doplňujících otázek (Miovský, 2006). Pro zpracování interview bude použita metoda otevřeného kódování. Při otevřeném kódování je text rozdělen na díly, těmito díly mohou být slova nebo celé věty. Jednotlivé kategorie informací, získané prostřednictvím kódování následně projdou analýzou, která přispěje k lepšímu pochopení problematiky z jak kvantitativního (jak často je daný aspekt zmiňován), tak i kvalitativního (jakým způsobem se o něm mluví) hlediska (Švaříček, 2007).

9.2 Popis sběru dat

Pro zjištění, jakých krajů se nedostatečná kapacita dotýká, bylo původně zamýšleno využití dostupných statistik, které se týkají počtu uchazečů na středních školách a počtu volných míst v prvních ročnících středních škol. Jelikož podobné statistiky, které by odpovídaly potřebám této bakalářské práce byly zhotovovány ministerstvem školství pouze do roku 2019, byly za účelem zjištění potřebných dat osloveny školské odbory všech krajských úřadů. Na tyto odbory byly odeslány e-maily s prosbou o potřebná data ke zpracování. Ve dvou případech bylo nutné tuto žádost podat oficiálně dle zákona 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím. Konkrétně byla podána žádost o počty přihlášek na střední školy zřizované krajem a počty volných míst v prvních ročnících středních škol (počty míst, na které ředitelé středních škol vyhlásili v jednotlivých letech přijímací řízení) od školního roku 2019/2020 do současnosti. Některé kraje si takové statistiky nevedou, jelikož od roku 2019 ředitelé škol nemají povinnost taková data svým zřizovatelům poskytovat nebo si vedou jen částečně. Proto bylo nutné tyto údaje pro účely výzkumu dále zpracovat. Ke zpracování statistiky byly využity údaje o žácích, kteří ukončili povinnou školní docházku a následně o počtu nově přijatých žáků do prvních ročníků na středních školách. Pro ucelenost údajů byly znovu osloveny kraje s prosbou o doplnění počtu přihlášek, ale této prosbě nebylo vyhověno z důvodu citlivosti dat, která navíc

mohou celou situaci zkreslovat – vzhledem k tomu, že má každý uchazeč možnost podat několik přihlášek a není možné určit, zda každý uchazeč tuto možnost využil nebo ne.

Z údajů o počtu žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku a o nově přijatých žáků do prvních ročníků z každého kraje samostatně byla vytvořena tabulka, ze které vyplývá, že nejvíce se problematika nedostatečných kapacit dotýká Středočeského kraje a hlavního města Prahy. Středočeský kraj byl vybrán kvůli velkému rozdílu mezi nově přijatými žáky a žáky s ukončenou povinnou školní docházkou a Praha ze stejného důvodu ale v opačných hodnotách – oproti velkému počtu nově přijatých uchazečů vykazuje malý počet absolventů základních škol. Na základě tohoto zjištění byl tedy osloven Středočeský kraj a také hlavní město Praha pro poskytnutí interview.

Interview v Praze proběhlo v budově Magistrátu hlavního města Prahy se specialistkou školství. Druhé interview se zástupcem Středočeského kraje proběhlo online formou s vedoucí oddělení regionálního školství. S respondenty bylo uskutečněno interview na základě e-mailového souhlasu s individuálním interview. Oběma respondentům byl předložen souhlas s rozhovorem a jeho nahráváním. Tento souhlas nebyl respondenty podepsán, proto byly úryvky z interview zaznamenávány v poznámkách. Úryvky z interview jsou autentické v maximální možné míře, jelikož byly psány přímo při setkání. Pro obě interview byly použity stejné okruhy, které zahrnovaly:

- Reflexi nedostatku míst v regionu
- Dlouhodobost problému
- Možné příčiny problému
- Existence vlastních zpracovaných statistik k problematice
- Výhled a příprava na další roky
- Implementace strategických dokumentů
- Spolupráce s ostatními kraji
- Spolupráce s MŠMT
- Zpětná vazba od ředitelů/rodičů ohledně nového informačního systému

Poznámky z interview následně prošly procesem kódování. Kategorie, které vznikly při tomto procesu, jsou následující:

Nedostatek míst (N)

Příčiny (P)

Řešení (Ř)

okamžitá (Ř-O)

do budoucna (Ř-B)

Spolupráce (S)

10 Analýza dat

Jako ukazatel, kterého kraje se problematika nejvíce dotýká byla zvolena tabulka a grafické znázornění. Údaje o absolventech základního vzdělání byly čerpány ze statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně ze Statistického informačního systému. Z regionálních statistik Národního pedagogického institutu byla použita data o nově přijatých žácích do prvního ročníku středních škol. Tento údaj má zahrnutý tyto formy vzdělávání:

- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem
- Střední vzdělání bez maturitní zkoušky i výučního listu
- Střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou
- Gymnaziální vzdělávání

Údaje jsou zpracovány od školního roku 2018/2019 do školního roku 2022/2023. Údaje na školní rok 2023/2024 v době zpracovávání této práce nebyly zkompletovány. Výsledné zpracování údajů zobrazuje Tabulka č. 3.

Tabulka č. 3 – Statistika krajů

	2019/2020		2020/2021		2021/2022		2022/2023	
	počet nově přijatých	absolventi ZŠ	počet nově přijatých	absolventi ZŠ	počet nově přijatých	absolventi ZŠ	počet nově přijatých	absolventi ZŠ
Středočeský kraj	10950	10471	11357	11324	12710	12200	12069	13351
Praha	15396	7979	15781	8669	16346	9489	17254	10477
Ústecký kraj	8457	7184	8559	7424	8282	7804	9637	8271
Zlínský kraj	5828	4754	6101	5006	6245	5281	6688	5500
Vysočina	4863	4025	5198	4439	5148	4454	5689	4874
Plzeňský kraj	6972	4384	6816	4623	7310	5068	6540	5425
Pardubický kraj	5489	4203	5473	4367	5728	4674	6365	5063
Olomoucký kraj	6321	4854	6533	5073	6946	5406	7369	5681
Moravskoslezský kraj	11723	9543	11877	10087	12526	10686	13229	11237
Liberecký kraj	4103	3605	4239	3857	4319	3844	4915	4407
Královéhradecký kraj	5706	4440	5800	4511	6090	4924	6588	5097
Jihočeský kraj	6527	5157	6557	5229	7057	5579	7661	6089
Karlovarský kraj	2148	2298	2579	2259	2743	2489	3115	2770
Jihomoravský kraj	11046	8717	11327	9318	11946	9879	12870	10474

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 3 popisuje počty absolventů základních škol a porovnává je s počty žáků přijatých ke střednímu vzdělávání. Vyšší počty středoškoláků oproti absolventům základních škol jsou téměř ve všech krajích, kromě Středočeského kraje. Tyto počty mohou být dány velkým množstvím faktorů, které zahrnují např. migraci nebo tím, že se ke střednímu vzdělávání přihlašují i uchazeči, kteří tak nečiní bezprostředně po absolvování základní školy. Tyto faktory

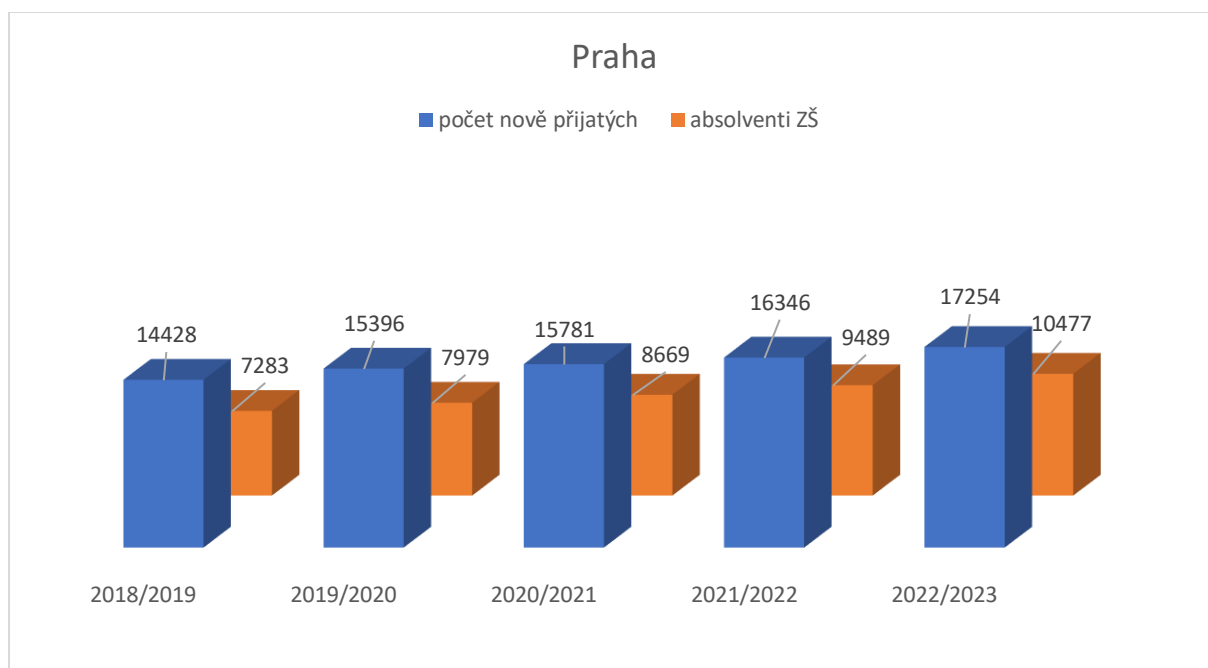
jsou zčásti představeny ve druhé části této kapitoly, nejsou však hlavní náplní tohoto výzkumu. Rozdíly v počtech žáků se v rámci sledovaného období drží víceméně v konstantní rovině, v posledních letech nedošlo k výrazným výkyvům. Středočeský kraj jako jediný vykazuje opačné hodnoty, přičemž rozdíl mezi uchazeči a absolventy ve školním roce 2022/2023 mírně narostl.

10.1 Dostatek/nedostatek kapacit?

Dříve než bude možné přikročit k zodpovězení výzkumných otázek, je třeba v první řadě upřesnit, jak se oba vybraní zřizovatelé – jak hlavní město Praha, tak Středočeský kraj – staví k problematice kapacit, tedy zda tento problém vůbec vnímají jako problém, do jaké míry je pro ně relevantní a jak je pro ně závažný.

Graf č. 1 zachycující vývoj počtu absolventů a uchazečů v hlavním městě ukazuje, že v Praze je rozdíl, a tudíž i zdání dostatečných kapacit, vidět dostatečně oproti jiným krajům. Mohlo by se zdát, že Praha se s problematikou dostatečných kapacit nepotýká. Od roku 2018/2019 je vidět nárůst žáků o zhruba tři tisíce.

Graf č. 1

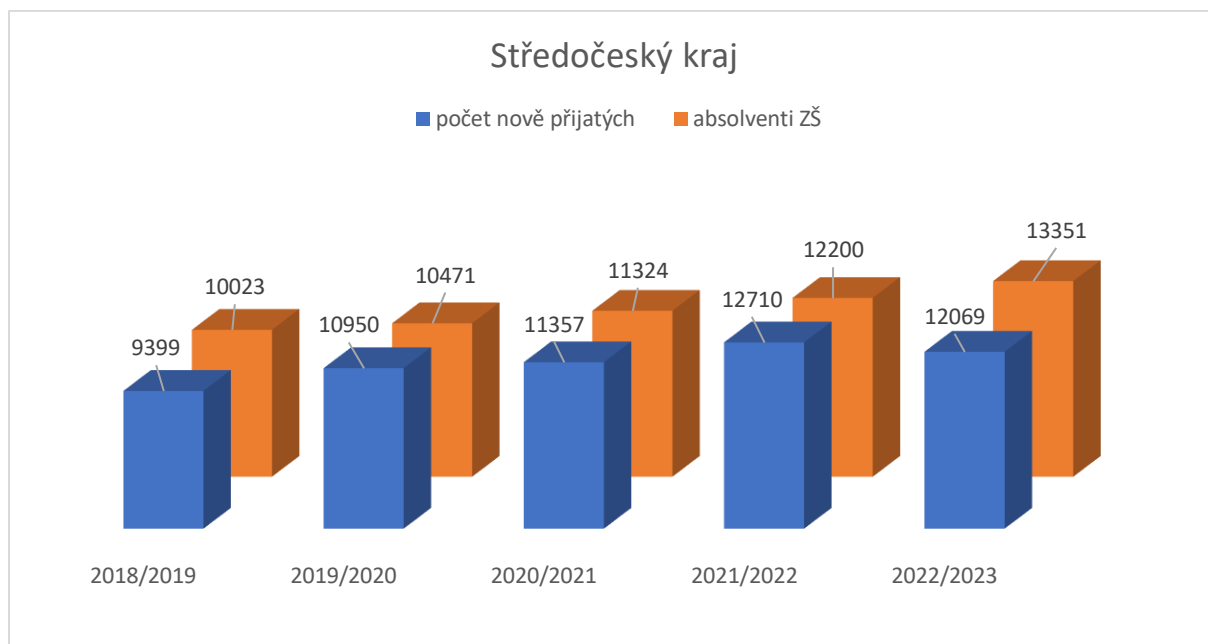
Zdroj: vlastní zpracování

V hlavním městě to dle grafů i dle vyjádření zástupce magistrátu vypadá, že je kapacita dostačující, avšak realita je výrazně odlišná a hlavní město Praha s nedostatkem kapacit bojuje.

Praha: *Nedostatek míst v regionu – papírově ne, ale realita je jiná – dostatek kapacit není.*

V grafu č. 2, který popisuje stejný vývoj ve Středočeském kraji, je vidět nárůst stejný jako v Praze, a to zhruba o tři tisíce žáků. Oproti Praze má Středočeský kraj vyšší počet absolventů základních škol než nově přijatých uchazečů.

Graf č. 2

Zdroj: vlastní zpracování

V případě Středočeského kraje se míra problému podle zástupců kraje nedá s jistotou určit, jelikož velké procento žáků ze Středočeského kraje dojíždí studovat na pražské školy a naopak. Středočeský kraj se spíše domnívá, že se s nízkým počtem volných místem nepotýká, jelikož v minulém roce radní Středočeského kraje nabídl možnost pro žáky, že těm, kteří neuspěli ani ve druhém kole přijímacího řízení, kraj sám najde místo na střední škole. Tato možnost byla podmíněna počty bodů získaných u přijímacích zkoušek. Nestalo se ale, že by kraj musel řešit situaci, kdy žák nenašel volné místo a nebyl by v žádném kole přijímacího řízení přijat. Nastávají pouze situace, kdy se žák nedostane na obor, který preferoval, ale další volná místa pro tyto žáky vždy jsou. Kraj uvádí jako problém zejména prezentace problémů ze strany médií, která tuto situaci příliš zdramatizovala a vyděsila především rodiče a ty, kteří se v této problematice neorientují.

Středočeský kraj: *Nedá se říct, jestli nedostatek měli, protože se hodně proměňují žáci (z Prahy do Středočeského kraje a naopak).*

Minulý rok nabídl radní možnost, pokud nebude mít žák po druhém kole místo na střední škole (za určitý počet bodů) kraj mu sám najde místo a nikdo tuto možnost nevyužil.

Je problém ve skladbě oborové, protože se žáci nedostanou, kam chtějí, ale místo obecně mají.

Byla to spíš mediální dramatizace.

Z výše uvedeného popisu vyplývá, že oba kraje vnímají problém nedostatečných kapacit velice odlišně. Zatímco hlavní město Praha nedostatek kapacit pocítuje a je nuceno problém aktivně řešit a přijímat opatření, Středočeský kraj za problém považuje zejména mediální prezentaci problému. Ta však vytvořila na všechny aktéry určitý tlak, a tak se i oni musejí podílet na hledání řešení.

10.2 Příčiny problému

Problém s nedostatkem míst v Praze začal v období spojeném s onemocněním koronaviru a také při uprchlické vlně v souvislosti s válkou na Ukrajině, kdy do země přišlo několik desítek žáků, kteří měli nastoupit na střední školy, což v celkovém počtu činilo nárůst i několika tříd navíc, což začal být problém. Uprchlická vlna, resp. nárůst migrace do hlavního města je tedy uváděno jako jedna z příčin současného stavu.

Praha: *Problém trvá od doby uprchlické vlny, plus covid – když přijde 100 lidí, tak to jsou 3 nové třídy.*

Dalším důležitým faktorem je i popularita hlavního města pro uchazeče. Podle vlastních statistik do Prahy dojíždí okolo 30 % žáků. Důvodem je dobrá dostupnost, atraktivita města či velké množství možností pro volnočasové využití. Velké procento dojíždějících žáků ze Středočeského kraje je také dáno špatnou dostupností mezi městy v kraji. Například pokud si žák, který pochází z Nymburka, vybere střední školu v Benešově, každodenní cestu by musel absolvovat s přestupem v Praze.

Další příčinou současného stavu je demografie. Každý kraj si na základě Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky sestavuje svůj vlastní záměr. Nový Dlouhodobý záměr na roky 2023–2027 pro Českou republiku je již zpracovaný, ale kraje jsou zatím v procesu zpracovávání a zveřejnění pro svůj region bude až během června tohoto roku. Praha ale už v Dlouhodobém záměru na roky 2020–2024 pracovala s demografickými údaji, a i ve své Koncepti rozvoje čtyřletého gymnaziálního vzdělávání zpracovala odhadované počty žáků v 9. ročnících v letech 2021 až 2028 (viz následující obrázek) a dle toho dále pracovala i s přidáváním tříd.

Další příčinou je nedostatečný počet vhodných prostor, které by školy mohly využít jako učebny. Mnoho ředitelů má na svých školách z tohoto pohledu maximální možnou kapacitu,

existuje tedy možnost buď hledat prázdné budovy k odkoupení, které by se přestavěly na školy anebo výstavba nových budov. První možnost naráží na problém s nedostatkem financí na odkup vhodných budov i v případě, že se podobně vhodná v Praze objeví. Problém ve výstavbě nových budov spočívá vedle nedostatečných zdrojů i v tom, že pro developery není výstavba škol příliš atraktivní, a především je problém v nedostatku finančních prostředků.

Praha: *Hlavní příčinou uprchlická vlna, demografie, financování.*

Je v tom hodně politika, kolik uvolní peněz na novou výstavbu škol.

Problém v Praze – dobrá dostupnost, atraktivita Prahy, volnočasové využití.

Středočeský kraj žádnou z příčin, kterou uvádí hlavní město Praha, nepovažuje za příčinu problému. Jako příčinu, kromě již uvedené mediální prezentace problému, uvádí nevhodně nastavenou oborovou strukturu, protože nejvyšší převisy v počtu přihlášených a přijatých jsou především na gymnáziích, pedagogických školách a obchodních akademiích. V případě, kdy kraj musel řešit odvolání proti rozhodnutí o nepřijetí, se jednalo především o uchazeče o obor gymnázium.

Středočeský kraj: *Média velký problém.*

Nejvyšší převis – gymnázium, pedagogické školy, obchodní akademie, u ostatních není krize.

Nikdy nebylo, že by se každý dostal tam, kam chtěl. Hodně se to rozvířilo po covidu – média se chytili nějakého tématu – stále řešila odvolání, většinou odvolání z gymnázií.

Je problém ve skladbě oborové, protože se žáci nedostanou, kam chtějí, ale místo obecně mají.

Cermat po odevzdání přihlášek vytvořil přehled o oborech s počty podaných přihlášek na počet volných míst. Podle zástupců kraje má kraj aktuálně kapacitu dostačující. Středočeský kraj v tomto ohledu mimo jiné spatřuje problém u Prahy (ve smyslu, zda vůbec budou kapacity naplněny), jelikož Praha výrazně navýšila kapacity u gymnázií, ale podle analýz ten zájem o gymnázia není až takový, spíše je zájem o lycea. Předpokládají situaci takovou, že pražští žáci si do přihlášek dali na první místo Prahu a na druhé místo školu ve Středočeském kraji.

Středočeský kraj: *Analýza Cermatu po podání přihlášek – tím navýšením není takový rozdíl toho nedostatku míst.*

Problém v hlavním městě – všude navyšovali gymnázia, ale z analýzy vyšlo, že o ně není takový zájem.

Domnívají se, že druhá místa v přihláškách mají pražští žáci na školy ze Středočeského kraje.

Hlavní město Praha v souvislosti se skladbou oborů uvádí, že se dříve setkávala se situací, kdy MŠMT chtělo sloučit dvě školy dohromady kvůli oborové podobnosti. Praha si ale uhájila, aby školy zůstaly oddělené a v dnešní době, kdy se řeší nedostatek míst, mají teoreticky o jednu školu více. I proto hlavní město neplánuje obory rušit, zrušení oboru by nastalo pouze v případě, že by se u přijímacího řízení na daný obor přihlásil nízký počet žáků. Také by se situace případně řešila i tak, že by se zrušil aktuálně neatraktivní obor a nahradil se oborem o který byl zájem. Inovace oborů se v Praze ne vždy setkává s nadšením, jelikož se oproti dřívější době maximálně naplňují i učební obory.

Praha: *Snaha v minulosti navýšit – ministerstvo to zamítlo.*

Změna oboru za obor.

Při změně oborů nejsou vždy všichni nadšení.

Plně i učební obory.

10.3 Řešení problému

Jak hlavní město Praha, tak i zástupci Středočeského kraje byli nuceni přijímat opatření k řešení problému. Taková řešení musela být okamžitá, aby pomohla k vyřešení akutních kapacitních problémů už směrem ke školnímu roku 2023/2024, ale také musela reflektovat potřeby do budoucnosti a také reagovat na legislativní změny a nové strategické dokumenty.

10.3.1 Okamžitá řešení

Okamžitá řešení kapacitních problémů spočívala především v navýšení fyzických kapacit škol, jelikož v omezeném čase, který zřizovatelé měli před zahájením školního roku 2023/2024, nebyl příliš velký prostor pro přijímání systémových změn. Okamžitá opatření přijímalo především hlavní město Praha, kterého se problém akutně dotýkal.

Praha: *Začali to řešit podle koncepce rozvoje od roku 2021+ - začali to upravovat a připravovat se na to.*

Při navyšování kapacit musí ředitel školy nejprve sepsat žádost, kterou projedná zřizovatel. Pokud ji schválí postupuje záležitost dále na MŠMT, které kontroluje, zda požadavek odpovídá hygienickým pravidlům a zda se například otevírá obor o který je opravdu zájem. Tato změna navyšování se provádí v rejstříku škol.

Důležitým bodem pro navyšování kapacit byla prvotní schůzka s řediteli středních škol, na kterých bylo nutné dobře vykomunikovat záměr zřizovatele a jeho důvody k navýšení. Několik ředitelů se pro navýšení rozhodlo, místa na nové třídy našli například v prostorech, ve kterých

se dříve nacházely byty pro školníky, učitelé si sloučili kabinety, vyklidily se sklady anebo se přidaly nové toalety. Do roku 2025/2026 hygienická stanice povolila možnost ředitelům škol zažádat si o výjimku počtu toalet na žáka, což vedlo taktéž k navýšení kapacit na školách. Je ale důležité mít na paměti, že ohledně navyšování kapacit je klíčovou osobou ředitel, pokud ředitel nemá možnost, nebo nepovolí navyšování kapacit na své škole, zřizovatel nemá možnost jeho rozhodnutí zvrátit.

Praha: *Začali setkáním s řediteli – kvalitní komunikace záměru a důvod proč chtějí navýšit kapacity – i přes to, že oni chtějí navyšovat, je to na ředitelích*

Kapacity navýšili změnou bytů školníku, staré sklady, učitelé si spojili kabinety a udělali se učebny.

Výjimka od hygieny.

Středočeský kraj akutní zvyšování kapacit ve zvýšené míře řešit nemusel, jelikož problém s kapacitami středních škol nepocíťoval. Veškeré přijaté změny v kapacitách vycházely z předem připravené koncepce podle stanoveného plánu.

10.3.2 Do budoucna

Koncepční řešení s výhledem do budoucnosti spočívá zejména v reakci na nově přijaté strategické a koncepční materiály, vlastní práci s dostupnými statistikami a tvorbě vlastních plánů rozvoje kapacit a školských politik.

Hlavní město Praha začalo ve svých strategických dokumentech pracovat s kapacitami již od roku 2021, například již v Koncepci rozvoje čtyřletého gymnaziálního vzdělávání na území hlavního města Prahy 2021+. Tento dokument „*analyzuje kapacitní možnosti oborů vzdělání s maturitní zkouškou na území hlavního města Prahy v letech 2021–2024 s důrazem na rozvoj čtyřletého oboru vzdělání Gymnázium, jako všeobecného vzdělávacího základu pro širokou uplatnitelnost absolventů. Cílem je zajistit i pro rok 2024 (vrchol demografického vývoje počtu absolventů ZŠ) odpovídající počet míst na čtyřletých oborech Gymnázium odpovídající současné proporcionalitě rozložení uchazečů o střední vzdělávání.*” (Koncepce rozvoje čtyřletého gymnaziálního vzdělávání na území hlavního města Prahy 2021+). Koncepce tedy počítá s nárůstem počtu žáků a snaží se přidat další kapacity především ve čtyřletých gymnáziích. V rámci šetření byli osloveni ředitelé škol s dotazy například, zda je reálné v jejich škole navýšit kapacitu, od kterého školního roku by to bylo reálné a jakých oborů by se to týkalo. Třetina ředitelů odpověděla, že je u nich na škole možné kapacitu navýšit. Navyšování probíhalo v několika vlnách, nejprve se přidávaly třídy na již fungujících gymnáziích, v druhé

vlně se přidávaly obory Gymnázium například na Hotelové škole, Obchodní akademie a podobně. Praha v rámci tvorby provedla šetření ohledně navyšování kapacit v oborech s maturitní zkouškou a u odborných učilišť.

Praha: *Připravují se na další roky podle dlouhodobého záměru – nový se zpracovává, bude v červnu – připravují se, ale kapacity navyšovali od roku 2021 a teď není z čeho brát, v budoucnu bude jen malé navýšení.*

Středočeský kraj v důsledku růstu demografické křivky začal od roku 2023 pracovat na navyšování kapacit, na tento školní rok 2023/2024 se přidaly nové obory, především lycea (pedagogická, technická). Preferovaný trend Středočeského kraje je posílit složku všeobecného vzdělávání. Zaměřil se na lycea na základě analýzy pedagogické fakulty, ze které vyšlo najevo, že je nadbytečná nabídka tříletých učebních oborů, ale je nedostatek maturitních oborů, vzhledem k tomu se do rejstříku škol zapsala lycea. Dále se také navyšovaly kapacity oborů především v oborech informační technologie. V oblasti učebních oborů k žádné změně nedošlo, protože místa jsou dostačující. V případě výstavby nových škol šlo především o soukromé školy s výjimkou jedné v okrese Praha-západ, která se otevírá pro školní rok 2024/2025 a tak už se žáci k příslušným oborům přihlašují.

Středočeský kraj: *Od minulého roku – trend v navyšování kapacit.*

Tento rok se zapsali nové obory – lycea.

Analýza pedagogické fakulty – výsledek – nadbytečná nabídka 3letých oborů ale nedostatek 4 letých maturitních oborů.

Na základě toho, se zapsali lycea všude, kde to bylo možné, a i ICT obory.

Posílit všeobecné vzdělávání.

Středočeský kraj má své dva hlavní koncepční materiály. První z nich je Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji 2020-2024, který vychází z Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky. Druhý koncepční dokument je Strategie rozvoje sítě škol a školských zařízení zřizovaným Středočeským krajem a jejich vzdělávací nabídky do roku 2030+, který vychází ze Strategie vzdělávací politiky České republiky 2030+. V této strategii kraj prezentuje SWOT analýzu, plánují optimalizaci struktury oborů vzdělávání – v každém okrese zajištění odpovídajících kapacit na gymnáziích, podpora lyceí. V Dlouhodobém záměru má zpracované statistiky s grafy – demografická křivka, vývoj nově přijatých uchazečů. V tomto dlouhodobém záměru mezi

prioritními cíli uvádí: „*Podporovat zajištění dostupnosti škol a vyučovaných oborů v návaznosti na potřeby trhu práce a v souladu s demografickým vývojem*”. (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji 2020-2024). Jako opatření k tomu cíli mají sloužit mimo jiné i navyšování kapacit a zápis nových oborů. Zároveň uvádí, že šestileté a osmileté obory vzdělávání nebudou mít možnost navyšovat kapacity a nebude povoleno zřizovat nové školy s tímto oborem.

Středočeský kraj: *Oddělení koncepce školství se zabývá statistikami – v dlouhodobém novém záměru je demografická křivka, kterou se řídí, počítá se s tím.*

Sleduje se počet podaných přihlášek na počet volných míst a z Cermatu kolik přihlášek bylo podáno.

Řešení ze strany krajů také ovlivňuje nově přijaté legislativa a elektronizace přijímacího řízení díky systému DiPSy. Podle reakcí od ředitelů, které Praha má je to intuitivní program, snadno pochopitelný. Pro Prahu je to taktéž velké usnadnění v administrativě, jelikož už nebudou řešit odvolání⁸. V minulém roce se úřad potýkal se 7500 odvolání, na kterém pracovalo 20 zaměstnanců. Na vyřízení měli 30 dní, ale přes velký počet odvolání tuto lhůtu nedodrželi a některá odvolání zpracovávali ještě v září i přesto, že už probíhal školní rok. Středočeský kraj nový systém hodnotí také kladně, ředitelé se setkávají pouze s drobným problémem v případě podání přihlášky písemně – ředitel tuto písemnou přihlášku musí vkládat do systému a kontrolovat.

Praha: *Zpětná vazba na systém – je to přehledné, úleva ohledně zápisového lístku, a taky kvůli odvolání – byl velký počet odvolání – 7500 na 20 zaměstnanců a 30 dní na vyřízení.*

Středočeský kraj: *Nový systém přihlášek – usnadnění pro ředitele, systém funguje, je náročná varianta – písemné podání přihlášky, odpadla odvolání.*

---

⁸ Odvolání dříve fungovalo tak, že v případě odvolání proti rozhodnutí ředitele školy ředitel toto odvolání neschválil a odvolání se postoupilo na úřad. Ředitel školy na úřad poslal spis, který obsahoval kritéria přijímacího řízení, výsledkovou listinu – výsledky daného žáka a pořadí přijatých žáků. Úřad tyto dokumenty zkontroloval, zda výpočty sedí, zda je nepřijetí v souladu se školským zákonem (Byla zde i možnost zažádat CERMAT o kontrolu testů.). V minimálních případech se stalo, že se někdo spletl v počtech, spíše se změnila situace ohledně přijatých žáků, tudíž ředitel školy sdělil úřadu, že se v oboru uvolnilo místo, a tak bylo odvolání vyřízeno kladně.

10.4 Spolupráce

K plánování a přijímání opatření vedoucích ke zvýšení kapacit je potřeba udržovat spolupráci i s ostatními subjekty – zejména s ostatními kraji, ale také se státní správou.

Praha začala spolupracovat se Středočeským krajem, zejména v důsledku skutečnosti, že velké procento studujících žáků v Praze je dojíždějících. Spolupráce se odvíjí především na základě kapacit a oborového rozvoje středních škol, avšak proces je to poměrně složitý, jelikož se odvíjí především od politiky jednotlivých samospráv. Vzhledem k tomu, že se z pohledu Středočeského kraje Praha rozhodla situaci řešit jiným přístupem (rušení odborných škol a podpora gymnázií), tak spolupráce zamrzla. Kraj má také podepsané společné memorandum s Národním pedagogickým institutem a Prahou na spolupráci v rámci oborové struktury. Spolupráce je založená na dlouhodobých záměrech, koncepčních materiálech. Když se organizuje veletrh středních škol, tak se vzájemně doplňují a do Prahy jezdí nabízet i školy ze Středočeského kraje a naopak.

Praha: *Spolupracují se středočeským krajem – protože 35 % žáků dojíždí.*

Středočeský kraj: *Spolupráce s Prahou – vše se odvíjí od samosprávy a kdo tomu velí, v minulém období spolupráce zamrzla, protože Praha plánovala navýšit jen gymnázium.*

Mají podepsané memorandum v rámci oborové struktury.

Spolupráce – je na dlouhodobém záměru a na koncepčních materiálech.

Když se organizuje veletrh, tak se navzájem školy nabízejí.

Hlavní město Praha neudrží spolupráci se zřizovateli soukromých středních škol. V rámci interview zaznělo i to, že se Praha snaží navyšovat kapacity i právě kvůli soukromým školám, aby uchazeči měli i jiné alternativy při výběru střední školy než soukromé školy, jelikož pro některé uchazeče by placení školného mohlo být významným limitujícím faktorem. Dalším důvodem je, že se ze vzdělávání stal dobrý business a v aktuální době na něm hodně soukromých škol vydělává. Tento pohled sdílí i zástupci Středočeského kraje.

Praha: *Nelíbili se jí soukromé školy – je to byznys, chtějí navýšit kapacity kvůli tomu.*

Setkávají se se zřizovatelem soukromých škol v případě navýšení kapacity, nové obory, při odvolání u maturit, nebo při odvolání u přijímaček.

Soukromá škola – nový obor – na krajský úřad ale většinou nesplní požadavky

10.5 Shrnutí

Z informací získaných prostřednictvím výše popsaných interview lze usoudit, že přístup hlavního města Prahy a Středočeského kraje k problematice kapacit středních škol je do značné míry odlišný. Liší se vnímání problému, práce s dostupnými daty, postup při navyšování kapacit. Oba zřizovatelé se i v důsledku provázanosti snaží o vzájemnou spolupráci, byť výrazný pokrok v řešení problému nezávisí pouze na jejich činnosti, ale i na dostatku finančních prostředků a podpory ze strany státu.

V hlavním městě v Praze převládá pocit, že se Prahy problematika nedostatečných kapacit dotýká a jako hlavní příčinu nedostatku volných míst uvádí demografii, uprchlickou vlnu a finanční stránku problému. Oproti tomu Středočeský kraj nedokáže s jistotou říct, zda se jich tento problém dotýká, jelikož velké množství žáků odjíždí studovat právě do Prahy. Jako příčinu problému uvádí mimo jiné média, která celou situaci dramtizují a děsí rodiče. Na rozdíl od zástupců hlavního města se zástupci Středočeského kraje domnívají, že se kapacitní problémy dotýkají pouze vybraných studijních oborů.

Řešení problému oba aktéři spatřují v navyšování kapacit. I v tomto případě jsou přístupy obou aktérů rozdílné. Praha se v případě navyšování kapacit zaměřila na obory čtyřletých gymnázií, jejichž kapacity navyšuje od roku 2021. Středočeský kraj oproti tomu upřednostňuje obory lyceum a informační a komunikační technologie, které začal vytvářet a navyšovat s výhledem na školní rok 2024/2025.

Koncepční materiály krajů mají společné téma a to gymnázia. V Praze se je ale snaží podpořit a zaměřují se na rozvoj především čtyřletých gymnázií. Ve Středočeském kraji se snaží víceletá gymnázia spíše utlumovat, dále nenavyšovat kapacity ani tyto obory nově otevírat, naopak se zaměřují na rozvoj ostatních oborů, především lyceí.

Závěr

V této bakalářské práci jsem zkoumala, jaké hlavní problémy zřizovatelé středních škol popisují v souvislosti s nedostatkem míst na středních školách a jak tuto situaci řeší. Při tvorbě vlastních statistik se ukázalo, že vyjma Středočeského kraje nejsou rozdíly mezi absolventy základních škol a nově přijatých uchazečů na střední školy tak velké, je ale potřeba v tomto ohledu počítat s množstvím dalších proměnných, které tyto údaje ovlivňují – přihlašují se i uchazeči, kteří tak nečiní bezprostředně po absolvování základní školy, uchazeči nevyužívají škol ve svém kraji apod. Výzkum také limitovala nemožnost nahrávání interview s respondenty, což vedlo ke složitějšímu zpracování a interpretaci informací, získaných v rámci interview.

Právě Praha a Středočeský kraj, respondenti zvoleni pro tento výzkum, mají společnou vzájemnou migraci uchazečů, jelikož se nachází v těsné blízkosti. I přesto, že díky této migraci by se nabízel koordinovaný přístup k problémům s kapacitami, jejich pohledy na problematiku silných populačních ročníků se výrazně odlišují. V hlavním městě jako hlavní problémy, které jsou spojené s tímto problémem uvádí uprchlickou vlnu, demografický vývoj, nedostatek finančních prostředků a popularitu Prahy pro žáky. Ve Středočeském kraji se naopak domnívají, že problém s kapacitami v jejich kraji nenastal, jelikož kraj nemusel řešit žádný případ neumístěného uchazeče a jako hlavní problém uvádí média, která situaci zdramatizovala. Oba kraje situaci řeší navyšováním kapacit – Praha od roku 2021, Středočeský kraj od roku 2024. Vytvářely se nové prostory pro třídy například ze starých bytů školníků, ze skladů nebo z původních kabinetů. Využívají se výjimky, které povolila hygiena, se kterou si ředitelé mohou zažádat o snížení počtu toalet na žáka. Aktuálně oba kraje mají téměř navýšenou maximální kapacitu v již fungujících školách a další dvě školy jsou v plánu výstavby.

Výzkum v rámci této práce naznačuje, že problematika silných populačních ročníků a s tím spojených nedostatečných kapacit se nedotýká pouhého počtu volných míst, respektive špatně naplánovaných kapacit, ať už ze strany Ministerstva školství, či krajů. Zřizovatelé středních škol naopak v těchto faktorech bezprostřední příčinu situace nevidí. Do situace tedy výrazně promlouvají další faktory, které zasluhují pozornost z hlediska budoucího výzkumu – oborová skladba, limit dvou přihlášek na osobu, která nutí uchazeče, resp. rodiče více taktizovat při výběru školy, migrační situace v důsledku konfliktu na Ukrajině apod.

Důležitým faktorem, který bude dále určovat vývoj situace ohledně přijímacích řízení na střední školy, je přijetí nové legislativy, ke které došlo od roku 2024. Zda se podaří nová pravidla úspěšně aplikovat a zda bude další elektronizace přijímacího řízení přínosem, který zmírní

administrativní zátěž, jsou otázky, na kterých záleží při řešení situace ohledně volných míst na středních školách nejvíce.

Celý proces naplňování vize, fungování školství – ke kterému patří i navyšování kapacit – záleží na všech aktérech. Nejprve vznikají na ministerstvu školství strategické dokumenty pro celou Českou republiku, kterými se každý kraj řídí a na jejichž základě si tvoří poté svoji vlastní strategii, která je přizpůsobena potřebám a poptávce konkrétního kraje. Kraj jako zřizovatel veřejných středních škol poté tyto své vize sdílí s řediteli a ti se jim musí také do jisté míry přizpůsobit. Tento proces funguje obdobně i u problematiky navyšování kapacit. Zřizovatel, v tomto případě kraj, přijde s plánem a vizí na základě svých vlastních možností, kterou ale realizuje ředitel. Každý jeden článek v této pyramidě je velmi důležitý.

Seznam použitých informačních zdrojů

Aktuální populační vývoj v kostce. Online. Český statistický úřad. 2021, 2024. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>. [cit. 2024-01-28].

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy. Online. Iprpraha.cz. Dostupné z: https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/analyza%20infrastrukturnich%20potreb/1c_skolstvi_ss.pdf. [cit. 2024-03-16].

BASTLOVÁ, Marie. *Chci prodloužit povinnou školní docházku na deset let, řekl ministr.* Online. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-ptam-se-ja-ministr-vysvetluje-jak-vyresi-nedostatek-mist-na-strednich-skolach-231374>. [cit. 2023-10-20].

BERANOVÁ, Klára. *Nemám pocit, že je to u nás nějaký masakr, řekl středočeský radní k přijímačkám.* Online. 2023. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-malo-mist-na-strednich-je-to-vazny-problem-mini-primator-prahy-o-reseni-mesto-mlci-40431895>. [cit. 2023-10-20].

BUMBA, Jan. *Ted' řešíme nedostatek míst na školách. Situace se ale zlomí a o žáky bude velký boj, tvrdí ministr Balaš.* Online. 2023. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ted-resime-nedostatek-mist-na-skolach-situace-se-ale-zlomi-a-o-zaky-bude_2303241630_elev. [cit. 2023-10-20].

Český statistický úřad [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019-2023. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/51673/>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2023-2027. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.edu.cz/strategie-msmt/dlouhodobbe-zamery-cr-a-kraju/dz-cr-2023-2027/>

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy hlavní města Prahy 2020-2024. Online. EDU. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/02/DZ_hl.m.Praha_2020_2024.pdf. [cit. 2024-03-14].

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve Středočeském kraji 2020-2024. Online. Kr-stredocesky. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/documents/20875/17278295/Dlouhodob%C3%BD%20z%C3%A1m%C4%9Br%202020-2024.pdf/78674cbd-5901-4823-9389-b4e0adee819a>. [cit. 2024-03-16].

DOBIAŠOVSKÝ, Závaš. *Stát s demografií prohrál. Kapacity škol narostou dávno po příchodu silných ročníků*. Online. Echo24. 2023. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HUwK5/zpravy-domaci-kapacity-skol-silne-rocniky-ubytek-porodnosti>. [cit. 2024-01-28].

Druhé kolo přijímacího řízení na SŠ: kolik je volných míst a jaké mám šance? Online. To dáš – přijímačky nanečisto. 2023. Dostupné z: <https://www.to-das.cz/2-kolo-prijimaciho-rizeni-na-ss-kolik-je-volnych-mist-a-jake-mam-sance/#close-cc>. [cit. 2024-01-28].

DUCHKOVÁ, Štěpánka. *Jak řešit problém s nedostatkem míst na středních školách? Odpovídá pražský radní pro školství a sport Antonín Klecanda*. Online. 2023. Dostupné z: <https://praha.rozhlas.cz/jak-resit-problem-s-nedostatkem-mist-na-strednich-skolach-odpovida-prazsky-radni-8943132>. [cit. 2023-10-20].

FENYKOVÁ, Šárka. *České školství je mišmaš. Nikdo neví, kdo má školy reálně řídit, kritizuje podnikatel v oboru*. Online. Irozhlas. 2023. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/skolstvi-ondrej-kania-vzdelavani-rozhovor_2302231946_afo. [cit. 2024-01-28].

FRYČ, Jindřich; MATUŠKOVÁ, Zuzana; KATZOVÁ, Pavla; KOVÁŘ, Karel; BERAN, Jaromír et al. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4.

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

IKAP II – podpora základního a středního školství v Praze. Online. Pražský inovační institut. Dostupné z: <https://www.prazskyinovacniinstitut.cz/projekty/ikap2>. [cit. 2024-03-14].

JONÁŠOVÁ, Veronika a FRIEDMANNOVÁ, Silvie. *Byznys za 580 milionů. Devátáci chodí kvůli přijímačkám do škol i o víkend*. Online. Forbes. 2023. Dostupné z: <https://forbes.cz/doskoly-o-vikendu-devataci-bojuji-o-prijimacky-uz-ted/?fbclid=IwAR2npjH6vdtF3fVWaem6STj29tcFXygzfmSbgsDW2oGdAY9posMaOwwPSpE>. [cit. 2023-12-11].

Koncepce rozvoje čtyřletého gymnaziálního vzdělávání na území hlavního města Prahy. Online. Praha školská. Dostupné z: <https://www.prahaskolska.eu/mhmp-post/koncepce-rozvoje-ctyrlateho-gymnazialniho-vzdelavani-na-uzemi-hlavniho-mesta-prahy/>. [cit. 2024-03-14].

KRÁL, Petr. *Změny v českém školství: tři elektronické přihlášky na střední, systém priorit a pravidla pro druhé kolo*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zmeny-ceske-skolstvi-stredni-skoly->

[prihlasky_2309041050_elev?fbclid=IwAR1jUzHguHvURFNwsqoVITwmHCv6k5BHNYQvZFW6a0VXg6Un0wT6D1uxM_c](https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-porazili-spadove-turisty-chysta-se-ale-zmena-zakona-232087). [cit. 2023-10-20].

KUCHAŘ, Filip; SCHNEIDER, Pavel; TROJAN, Václav; URBAN, Jan a ZEMAN, Pavel. *Školská politika, finance a leadership v ředitelské praxi*. Dobrá škola. Praha: Raabe, [2014]. ISBN 978-80-7496-168-7.

MAČÍ, Josef. *Porazili spádové turisty. Chystá se ale změna zákona*. Online. Seznam zprávy. 2023. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-porazili-spadove-turisty-chysta-se-ale-zmena-zakona-232087>. [cit. 2024-01-28]. (b)

MAČÍ, Josef. *Zruší se deváté třídy, a bude na důchody? Jaké změny se chystají na školách*. Online. 2023. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-zrusi-se-devate-tridy-a-bude-na-duchody-jake-zmeny-se-chystaji-na-skolach-233280?fbclid=IwAR1JUY8ItcQNc9sUymGIAPT5a1PhNI2I3k3kd2x9B6_rxreAHkMyagk1v4. [cit. 2023-10-30]. (a)

MIKÁČ, Jan a PUŠKINOVÁ, Monika. *Vnitřní předpisy, směrnice a řády ve školství: návody, správná i chybná řešení, vzory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-635-6.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

Místo gymplu na učňák. Kde se stala chyba? Online. Podcasty.cz. 2023. Dostupné z: [Místo gymplu na učňák. Kde se stala chyba? - 5:59 | Seznam Podcasty](https://www.seznamzpravy.cz/podcasty/misto-gymplu-na-ucnajak-kde-se-stala-chyba-5-59). [cit. 2024-01-28].

Na 135 tisíc uchazečů o studium na střední škole podalo přihlášku s využitím systému DiPSy. Online. Centrum pro zjišťování výsledku vzdělávání. 2024. Dostupné z: <https://www.ceremat.cz/aktuality/aktualita/404-na-135-tisic-uchazecu-o-studium-na-stredni-skole-podalo-prihlasku-s-vyuzitim-systemu-dipsy>. [cit. 2024-03-27].

Národní pedagogický institut. Online. Informační systém infoabsolvent. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClankyAbsolventi/4003>. [cit. 2024-03-10].

Nedostatek míst na středních školách řeší rodiče i školami v zahraničí. Online. 2023. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/education-cz-nedostatek-mist-na-strednich-skolach-resi-rodice-i-skolami-v-zahranici-6942>. [cit. 2023-10-20].

Nedostatek míst na školách by vyřešila proměna gymnázií, radí odborníci. Online. 2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cnn-prima-news-stredni-skoly-gymnazia-deti-zaci.A230228_115523_domaci_hovo. [cit. 2023-10-20].

NĚMEC, Jakub. *Kritika vyhlášky pro školní budovy: vadí společné toalety i neoplocené školky.* Online. 2023. Dostupné z: https://www.zdravotnickydenik.cz/2023/08/kritika-vyhlasky-pro-skolni-budovy-vadi-spolecne-toalety-i-neoplocene-skolky/?fbclid=IwAR0qlrHzQsJFIfK31SZ8YwBJQmcAKSV9IMooa01-fipGCBWtp0sb7C_QS6E. [cit. 2023-10-30].

Nové třídy v podkroví, pavilony v zahradě. Kvůli nedostatku míst ve školách vznikla komise. Online. 2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelivize.cz/domaci/3585758-nove-tridy-v-podkrovi-pavilony-v-zahrade-kvuli-nedostatku-mist-ve-skolach-vznikla>. [cit. 2023-10-20].

Odbory a úřady nesouhlasí s navrženými hygienickými pravidly pro školy. Online. 2023. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/veda-skoly-odbory-a-urady-nesouhlasi-s-navrzenymi-hygienickymi-pravidly-pro-skoly-40441969?fbclid=IwAR0qlrHzQsJFIfK31SZ8YwBJQmcAKSV9IMooa01-fipGCBWtp0sb7C_QS6E. [cit. 2023-10-30].

PUŠKINOVÁ, Monika a MIKÁČ, Jan. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postupy, správná řešení, vzory správních rozhodnutí.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978.80-7357-595-3.

SKALICKÝ, Matěj. *MÁLO MÍST NA GYMNÁZIÍCH. ŽÁCI SE RADŠI PŘIHLÁSILI JINAM, ZJISTILA REPORTÉRKA.* Online. Vinohradská 12. 2023. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/podcast-vinohradska-12-gymnazia-prijimaci-zkousky_2303210600_cen. [cit. 2024-01-28].

Statistický informační systém Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Online. StatIS MŠMT. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>. [cit. 2024-03-10].

STRATEGIE ROZVOJE sítě škol a školských zařízení zřizovaných Středočeským krajem. Online. Kr-stredocesky. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/documents/20875/62751/Strategie+rozvoje+s%C3%ADt%C4%9B+%C5%A1kol+a+%C5%A1kolsk%C3%BDch+za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+z%C5%99izovan%C3%BDch+St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BDm+krajem+a+jejich+vzd%C4%9B+%A1vac%C3%AD+nab%C3%ADdky+do+roku+2030%2B.pdf/17554b28-093a-790d-2b77-a106ac0cfc2d?t=1678094328853>. [cit. 2024-03-16].

STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. SCAN. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-x.

SVORNÍK, Petr. *Zavádějící údaje, zdvojené přihlášky. Na systém DiPSy si stěžují ředitelé*. Online. Novinky.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-zavadejici-udaje-zdvojene-prihlasky-na-system-dipsy-si-stezuji-reditele-40459947>. [cit. 2024-03-27].

Systém DiPSy pro podávání přihlášek na střední školy pro školní rok 2024/2025. Online. Centrum pro zjišťování výsledku vzdělávání. Dostupné z: <https://cermat.cz/aktuality/aktualita/399-od-1-unora-2024-bude-pro-verejnost-spusten-system-dipsy-pro-podavani-prihlasek-na-stredni-skoly-pro-skolni-rok-2023-2024>. [cit. 2024-03-27].

ŠANDEROVÁ, Jadwiga, 2005. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty. ISBN 80-86429-40-7.

ŠIMÁNĚ, Michal a KAMANOVÁ, Lenka. Příjímací řízení na středních odborných školách v období socialistického Československa. Online. *Studia paedagogica*. 2020, roč. 25, č. 3, s. 69-101. ISSN 2336-4521. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/SP2020-3-3>. [cit. 2024-03-28].

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VOKÁČ, Petr. *Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. 6., přepracované vydání. Třinec: Resk, spol. s r.o., 2016. ISBN 978-80-87675-13-7.

Zákon č. 500/2004 Sb. *Zákon správní řád*

Zákon č. 561/2004 Sb. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Poznámky z interview

Příloha č.1 – Poznámky z interview

Praha

Představení, seznámení s tématem

Nedostatek míst v regionu – papírově ne, ale realita je jiná – dostatek kapacit není

Problém trvá od doby uprchlické vlny, plus covid – když přijde 100 lidí, tak to jsou 3 nové třídy

Začali to řešit podle koncepce rozvoje od roku 2021+ - začali to upravovat a připravovat se na to

Začali setkáním s řediteli – kvalitní komunikace záměru a důvod proč chtějí navýšit kapacity – i přes to, že oni chtějí navyšovat, je to na ředitelích

Kapacity navýšili změnou bytů školníku, staré sklady, učitelé si spojili kabinety a udělali se učebny

Výjimka od hygieny

Hlavní příčinou uprchlická vlna, demografie, financování

Vlastní statistiky?

Z dlouhodobého záměru ČR si tvoří svůj vlastní dlouhodobý záměr, koncepci a v tom mají zpracované statistiky a grafy

Připravují se na další roky podle dlouhodobého záměru – nový se zpracovává, bude v červnu – připravují se, ale kapacity navyšovali od roku 2021 a teď není z čeho brát, bude v budoucnu jen malé navýšení

Jediná možnost je postavit novou budovu – developři to nechtějí, nebo najít novou budovu a upravit jí podle podmínek

V DZ jsou statistiky, podle kterých se musí řídit

V DZ je zmíněna i redukce oborů – to oni dělat nechtějí – nikdy nezavřeli obor, jen když se přihlásilo málo lidí – v minulosti MŠMT chtělo spojení dvou škol a oni si to uhájili – teď mají místa navíc

Odkaz na strategické dokumenty, koncepce

Spolupracují se středočeským krajem – protože 35 % žáků dojíždí

Zpětná vazba na systém – je to přehledné, úleva ohledně zápisového lístku, a taky kvůli odvolání – byl velký počet odvolání – 7500 na 20 zaměstnanců a 30 dní na vyřízení

Proces odvolání – odvolají se řediteli, pokud to neschválí – krajský úřad, tam přijde balíček s papírem, že se odvolají a kritérií pro přijetí a všech výsledků co dostal žák – většinou nejsou chyby v počtech, ale spíše se v průběhu vyřizování uvolnilo místo, a tak toho žáka mohli vzít

Problém v Praze – dobrá dostupnost, atraktivita Prahy, volnočasové využití

Navyšování kapacit – ředitelé si zažádají, administrativně to dělá krajský úřad – schválit ministerstvo – zřizovatel – zápis do školského rejstříku

Mohla by pomoci provázanost základní školy a gymnázia

Snaha v minulosti navýšit – ministerstvo to zamítlo

Změna oboru za obor

Plné i učební obory

Při změně oborů nejsou vždy všichni nadšení

Praha neplánuje mazat obory – jen přirozenou cestou

Vyhláška o dlouhodobých záměrech – musí tedy dávat zpětnou vazbu MŠMT

Je v tom hodně politika, kolik uvolní peněz na novou výstavbu škol

Nelíbili se jí soukromé školy – je to byznys, chtějí navýšit kapacity kvůli tomu

Setkávají se se zřizovatelem soukromých škol v případě navýšení kapacity, nové obory, při odvolání u maturit, nebo při odvolání u přijímaček

soukromá škola – nový obor – na krajský úřad ale většinou nesplní požadavky

Soukromé školy – souhlas, veřejné školy schvalování

Středočeský kraj

Představení, seznámení s tématem

Od minulého roku – trend v navyšování kapacit

Tento rok se zapsali nové obory – lycea

posílit všeobecné vzdělávání

Analýza pedagogické fakulty – výsledek – nadbytečná nabídka 3 letých oborů ale nedostatek 4 letých maturitních oborů

Na základě toho, se zapsali lycea všude, kde to bylo možné, a i ICT obory

V učebních oborech k žádné změně nedošlo, protože tam je kapacita dostatečná

Analýza Cermatu po podání přihlášek – tím navýšením není takový rozdíl toho nedostatku míst

Problém v hlavním městě – všude navyšovali gymnázia, ale z analýzy vyšlo, že o ně není takový zájem

Domnívají se, že druhá místa v přihláškách mají pražští žáci na školy ze Středočeského kraje (N)

Aktuálně kraj navýšil a neměl by být kapacitní problém

Nedá se říct, jestli nedostatek měli, protože se hodně proměňují žáci (z Prahy do Sk a naopak)

Minulý rok nabídl radní možnost, pokud nebude mít žák po druhém kole místo na střední škole (za určitý počet bodů) kraj mu sám najde místo a nikdo tuto možnost nevyužil

Je problém ve skladbě oborové, protože se žáci nedostanou, kam chtějí, ale místo obecně mají

Byla to spíš mediální dramatizace

Nikdy nebylo, že by se každý dostal tam, kam chtěl. Hodně se to rozvířilo po covidu – média se chytli nějakého tématu – stále řešila odvolání, většinou odvolání z gymnázií

Média velký problém

Nejvyšší převis – gymnázium, pedagogické školy, obchodní akademie, u ostatních není krize

Oddělení koncepce školství se zabývá statistikami – v dlouhodobém novém záměru je demografická křivka, kterou se řídí, počítá se s tím

Sleduje se počet podaných přihlášek na počet volných míst a z Cermatu kolik přihlášek bylo podáno

Nové obory od 24/25 na stávajících školách, budou se rozšiřovat školy

Využívají toho soukromé školy, když vidí, že se toto řeší

Jak je to teď nastavené, odpovídá to poptávce, školy to, co mohli navýšit navýšili, ale nikde není vyloučeno, že ještě něco přijde

Nové gymnázium v Černošicích společně s městem, spolupracují s těmi okrajovými částmi Prahy

Spolupráce s Prahou – vše se odvíjí od samosprávy a kdo tomu velí, v minulém období spolupráce zamrzla, protože Praha plánovala navýšit jen gymnázium

mají podepsané memorandum v rámci oborové sktruktury

Spolupráce – je na dlouhodobém záměru a na koncepčních materiálech

Když se organizuje veletrh, tak se navzájem školy nabízejí

Nový systém přihlášek – usnadnění pro ředitele, systém funguje, je náročná varianta -písemné podání přihlášky, odpadla odvolání

Dlouhodobý záměr – podle toho se odvíjí směřování vzdělávání v kraji

Odkázání na jejich strategické dokumenty